

Velika noč - praznik Vstajenja in prerojenja

MILKO BAMBIC

VELIKONOČNA IDILA

Velika noč — praznik Vstajenja Gospodovega. To je praznik življenjskega optimizma, praznik prerojenja in veselja. Spominja nas, da ima vsako trpljenje svoj smisel in pomen, ki je v notranjem očiščenju in v vdanosti v božjo voljo. »O Bog, ne moja, ampak Tvoja volja naj se zgodi!« je zavzdihnil Sin božji na križu. Tako naj bi si rekel v težavah življenja, sredi svojih dozdevno nerazrešljivih »problemov« tudi moderni človek, in vse bi bilo lažje, vse bi zadobilo le relativen pomen ter se zvedlo v svoja razmerja vpricho edinega velikega vprašanja, ki je v tem, kako naj postane človek vreden božjega Odrešenja ter se oddolži Kristusu, da je zanj umrl.

Vsa svetovna politična in druga vprašanja bi se dala razmotiti v duhu ljubezni do bližnjega, ljubezni do revnih in zatiranih. K reševanju takih problemov pa bi morali pristopati odgovorni močje notranje prerojeni in očiščeni, z zaupanjem in optimizmom, ki nam ju daje zaupanje v božjo previdnost in modrost. Bog ne bo zapustil človeštva, ki ga je ustvaril po svoji podobi. On se ne

more razočarati nad človeštvom. Jezus Kristus je vnaprej vedel, kakšna bo usoda človeštva in kakšno pot bo prehodilo, pa se mu je vendar zdelo vredno iti zanj v smrt. Zato tudi mi ne obupujmo ne nad današnjo dobo in ne nad usodo človeštva sploh.

Tudi svoje narodne in osebne zadeve rešujmo z optimizmom in življenjskim veseljem ter z zaupanjem v bodočnost, in dosežemo večje uspehe, kakor če bomo obupavali. Predvsem pa naj bo ta velika noč tudi za nas osebno praznik notranjega očiščenja in prerojenja, praznik notranje prenovitve. Tako prerojeni bomo postali močnejši, vedrejši, boljши, in boljши, močnejša in vedrejša bo tudi narodna skupnost, kateri pripadamo. Vsaka in tudi narodna skupnost je vsota posameznikov in kakršni so posamezniki, taka je celota.

Zavoljo tega naj nam bo ta velika noč obenem velika priložnost za osebno vstajenje iz moralnih stisk in pesimizma.

Aleluja!

NOVICE Z VSEGA SVETA

AVSTRIJSKI ZAGRIZENCI

Vsa slovenska in jugoslovanska javnost je napeto pričakovala, kaj bo naredila Avstrija z zakonskima osnutkoma o manjšinskem šolstvu in dvojezičnosti na sodnih južne Koroške, proti katerima so se enodušno dvignili naši koroški bratje ter je uradno protestirala tudi Jugoslavija.

Pošteni in trezni ljudje so menili, da bodo Avstriji sklepanje o načrtih vsaj odložili, in sicer že zato, ker so bili svoj čas obljubili, da se bodo, preden zakona izide, posvetovali z jugoslovansko vlado in se ozirali tudi na želje in predloge slovenske manjšine. Tako ravnanje je bilo potrebno, že da se ne pokvari doslej dobro razmerje do sosedne države.

Nova verolomnost

Toda kaj se je zgodilo?

Avstriji so vse predloge slovenske manjšine kratko malo odbili in dali 19. marca v največji naglici oba osnutka brez katerekoli spremembe odobriti od parlamenta. Za protimanjšinska zakona je glasovalo od 165 poslancev 156, se pravi vsi kršč. socialci in socialni demokratje, medtem ko so se za Slovence zavzeli le komunisti. Iz tega izhaja, da so vladajoče stranke Avstrije prežete s krivičnim nemškimi nacionalizmom, katerega se ne morejo izlečiti. Še zmerom jih preveva miselnost pokojnega Hitlerja.

Zato so tudi z največjo lahkoto **snedli besedo**, katero so bili dali jugoslovanski vladi: z njo se o manjšinskih zakonih sploh niso posvetovali! Ta naduta verolomnost se jim bo še bridko maščevala. Največjo škodo bodo na žalost nosili Južni Tirolci, Avstrija bo pa prišla v svetu ob svoj ugled.

GOSPODARSKO PRODARANJE RUSOV

Veliko posojilo v znesku 550 milijonov rubljev, ki ga je pred dnevi dovolila Moskva Iraku, je vzbudilo spet pozornost sveta na gospodarsko pronicanje Rusije v arabske dežele Bližnjega vzhoda, kjer so še nedavno imeli zapadnjaki edini besedo.

V te kraje je začela Rusija na veliko prodirati jeseni 1957, ko je podpisala s Sirijo pogodbo »o tehničnem in gospodarskem sodelovanju«. Sledilo je l. 1958 posojilo 600 milijonov rubljev za industrializacijo Egipta, obenem je pa Naser dobil še 400 milijonov, da lahko gradi veliki jez ob Nilu pri Asuanu.

Medtem je izbruhnil zaradi Iraka spor med Arabsko združeno republiko in Kremljem, Hruščev je javno napadel Naserja in isto je storila še pred dnevi moskovska vladna radijska postaja. Toda Rusi so obenem izjavili, da bodo nadaljevali izplačevanje posojil Naserju, čeprav je ves svet pričal, kako arabski državnik vse ostreje napada komunizem.

To delajo boljševeki zastran tega, ker bi sicer poglgnali Naserja v naročje zapadnjakov. Z Jugoslavijo niso bili tako obzirni, ampak so ji, kot vemo, čez noč črtali že dogovorjena in podpisana posojila.

KAT. DELAVCI PROTI VLADI

Pred dnevi je krščansko-demokratsko delavstvo, organizirano v strokovni zvezi CISL (Confederazione Italiana Sindacati Liberi), imelo v Rimu občni zbor, na katerem je v

posebni resoluciji izrazilo »živo zaskrbljenost«
zavoljo nevarnosti, katere krije v sebi sedanji politični položaj v Italiji.

Segniju močno zamerijo, da je svojo vlado naslonil na desničarje in celo na fašiste. Predsednik strokovne zveze poslanec Storti je v zaključnem govoru izjavil, da se je Segnijeva vlada »zelo oddaljila od simpatij in želja demokratičnih delavcev«.

NOVI LIST želi

*vesele in blagoslovljene
velikonočne praznike
naročnikom, bralcem,
sodelavcem, prijateljem
in vsem Slovencem*

TRI STRUJE

Občni zbor tržaške Kršč. demokracije, na katerem je spet zmagal fanfanijevci Belci, je odkril, da obstoje v stranki tri struje: vladajoča Belcijeva, opozicija bivšega tajnika prof. Romana in kot novost se je pojavila še tretja, katero vodi občinski odbornik dr. Rinaldini.

Romano se je pritoževal, da v stranki ni več svobode govora in prave demokracije, češ da je Belci preveč ukazovalen. V čem so natančne razlike med temi strujami, ne vemo. Vemo le to, da so vsi dosedanji tajniki, tako Romano kot Belci, nasprotniki enakopravnosti Slovencev.

OBRAVNAVA V FORENCI

V ponedeljek sta pred porotnim sodiščem slednjič povzela besedo slovenska branilca dr. Tončič in dr. Kukanja. Njuna govora sta važna, ker osvetlujeta do potankosti vso krivičnost tega zgodovinskega političnega procesa zoper naše brate v Beneški Sloveniji. Do danes nam pa na žalost ni uspelo

dobiti v roke polnega besedila njunih izjav pred porotniki.

Zato smo sklenili, vrniti se k stvari prihodnjič.

SODELOVANJE SE POGLEBLJA

V torek je bil v Beogradu podpisan med Italijo in Jugoslavijo dogovor, s katerim je bilo sklenjeno, da se znatno poveča gospodarsko sodelovanje med sosednima deželama. Jugoslavija bo zvišala uvoz svojega blaga v Italijo, Italija bo pa dobavila Jugoslaviji industrijsko opremo, zlasti na področju elektrotehnike, kemije in umetnih gnojil. Zalagala jo bo tudi s kmetijskimi stroji.

Prihodnji mesec se pričnejo pogajanja o kreditih, ki jih bo v ta namen dala Italija Jugoslaviji.

PREKLICANA PREPOVED

Italijanski časniki so priobčili novico, da je vatikanski odbor za cenzuro knjig črtal iz seznama prepovedanih spisov nekatera dela velikih pisateljev. Tako Dumasove Tri mušketirje in roman Viktorja Hugoja Bednički (Les misérables), v katerem je opisal strahote pariškega podzemlja.

TUJSKI PROMET

Lani je obiskalo Italijo 15 milijonov potnikov, en milijon več kot l. 1957. Na prvem mestu stoji Nemci, in sicer skoro z eno tretjino. Če se bodo Avstrijcem priključili Nemci ter zavoljo Južne Tirolske razvneli propagando proti obiskovanju Italije, bo laško gospodarstvo imelo veliko škodo.

DOJENČKI UMIRAJO

Organizacije laških zdravnikov so zagnale krik, da je Italija ena držav, kjer umre največ novorojencev do starosti enega meseca. Število smrti znaša 46 na 1000 otrok. Kot vzrok navajajo, da so zdravstvene priprave zastarele, približno še take, kot so bile pred pol stoletjem.

NOVE CESTE

Rimska vlada je določila za gradnjo in popravo cest 21 milijard lir. Preuredili bodo tudi avtomobilsko pot iz Vidma na Pontebbo. Nove ceste bodo potegnili zlasti po rimski pokrajini Laciju. Tu računajo namreč z velikim tujskim prometom, ker bodo prihodnje olimpijske igre v Rimu.

»POKLIC KOT DRUGI«

V Milanu so pred dnevi vrteli film iz življenja zločincev. Na letakih so vabili k predstavi takole: Zločinec je prav tak poklic, kot so drugi; potrebna je samo večja drznost, sreča in pamet. Lepa šola za mladino! Podjetje bi morali zapreti in lastnika kaznovati.

OBSOJENI MRTVEC

V Bocnu je bil obsojen na dvajset dni zapora neki Jurij Muratori. Že pred tedni je prejel poziv k obravnavi, a se ni odzval. Zato so ga zašili v odsotnosti. Muratori se ni javil, ker je tri dni pred obravnavo umrl. Obsodili so ga, ko je že bil na »onem svetu«.

ZLOBNA TAŠČA

V Ameriki bodo najbrž usmrtili s plinom 58-letno Elizo Duncam, ki jo imenujejo najzlobnejšo taščo na svetu.

Ženska je najela za tisoč dolarjev dva lumpa, da sta umorila mlado snaho Olgo, češ da ji je odtujila sinovo ljubezen. Ta vzrok je navedla v obrambo in dodala, da je hotela samo dobro sinu. Res čudna materinska ljubezen, da ubije sinu ženo.

PO NAPOVEDI EKUMENSKEGA ALI VESOLJNEGA CERKVENEGA ZBORA

Janez XXIII. pripravlja zgodovinski dogodek

Njega pomen za slovanstvo in Jugoslovane - Zedinjenja ne moremo pričakovati, ampak le zblizanje

Janez XXIII. je že od dneva svojega kronanja dal ponovno razumeti, kako mu leži na srcu zopetno zedinjenje ločenih in sprtih krščanskih Cerkev. Dne 25. januarja t. l. je pa presenetil svet s svojim sklepom, da namerava v najkrajšem času sklicati v Rim vesoljni ali okumenski cerkveni zbor, ki naj bi pomenil med drugim »vabilo« ločenim kristjanom k cerkveni združitvi, po kateri »mnogi hrepenijo«.

Papeževe izjave so izzvale tudi med pravoslavni in protestantskimi krogi Evrope in Amerike veliko zadoščenje in odobravanje. Janez XXIII. se je namreč dotaknil boleče rane, iz katere krvavi že stoletja krščanstvo in z njim vsa na krščanskih idejah in vplivih sloneča kultura človeštva.

Zgodovina krščanstva nam nudi sliko samih usodnih razkolov in cepitev.

OD 11. STOLETJA DALJE

Prvi, zlasti za nas Slované pogubni cerkveni razkol, se je izvršil v 11. stoletju (l. 1054), ko se je vzhodni del Cerkve s patriarhom v Carigradu na čelu odcepil od Rima. Tako je nastala pravoslavna Cerkev, v katero je stopila poleg Grkov večina slovanskih narodov: Velikorusi, Ukrajinci, Belorusi, Bolgari in Srbi.

Razkol, ki je izbruhnil v glavnem iz političnih vzrokov, je imel tudi velike politične posledice. Srbi in Hrvati, govoreči še danes isti jezik, so zavoljo razlike v veri, postali dva različna naroda, kar je silno oviralo mirni in pravilni razvoj Jugoslavije. Pred vojno je srbsko-hrvatski spor skoro izpodkopal obstoj države. Takò daljnosežne so bile posledice verskega razcepa iz l. 1054.

Drugi cerkveni razkol, ki je do temeljev pretresel Evropo, je udaril na dan, ko je Martin Luther l. 1517 odtrgal od Rima večino Nemcev ter ustanovil protestantsko Cerkev. Isto so naredili kmalu zatem Angličani in sledili so jim še drugi narodi. Toda protestanti sami so se tudi med seboj začeli cepiti v najraznovrstnejše struje in ločine. Dandanes je samo v Združenih državah Amerike nič manj ko 250 protestantskih ali evangeljskih Cerkev in verskih občestev.

NOVE TEŽNJE K EDINOSTI

Ta silna razcepljenost škodi ugledu kristjanov posebno pri oznanjanju evangelija azijskim in afriškim narodom v današnji dobi. Ondotna še poganska ljudstva ne morejo razumeti, od kod in zakaj tolika nasprotja med Kristusovimi učenci. Anglikanski škof Azariah iz Indije je napisal: »Versko zedinjenje utegne biti za vas na zapadu luksuz, za nas tu v Aziji je pa nujnost«.

To je vzrok, da je prišla najmočnejša novodobna pobuda za zblizavanje in zedinjevanje kristjanov ravno iz tako imenovanih misijonskih dežel. Gibanje je dobilo zamaha v začetku našega stoletja, ko je l. 1925 bilo sklicano v Stockholmu na Švedskem mednarodno zasedanje za »Praktično krščanstvo«, katerega se je udeležilo nad 500 poslancev iz 37 držav in 31 zastopnikov raz-

nih krščanskih veroizpovedi, med njimi tudi pravoslavci.

Geslo, ki je plavalo nad zborovanjem, se je glasilo: »Nauk ločuje — služba človeštvu zedinjuje!« Zategadelj naj si kristjani v prvi vrsti prizadevajo, kako bi se našli pri skupnem **praktičnem delu** za zboljšanje moralnega in socialnega stanja ljudi in družbe.

ZASEDANJE V LAUSANNI

Katoliška Cerkev se ni udeležila posvetovanj v Stockholmu, temveč je poslala tja le nekaj opazovalcev. Postavila se je namreč na stališče, da edinstvo kristjanov ne more sloveti **samo na medsebojni ljubezni, marveč tudi na resnici**. Nujno potrebna je zato enotnost v načelih in nauku.

Istega mišljenja so bili pravoslavci. Tako je bilo spet na pobudo protestantov l. 1927 sklicano novo mednarodno zasedanje v švicarskem mestu Lausanni, kateremu je prisostvovalo 450 zastopnikov 90 krščanskih veroizpovedi. Vez, ki naj družijo kristjane, naj bi bilo »priznanje našega gospoda Jezusa Kristusa kot Boga in Odrešenika«.

Kat. Cerkev tudi v Lausanno ni poslala svojih predstavnikov, marveč iznova le nekaj opazovalcev. Po končanem zborovanju je Pij XI. 6. jan. 1928 objavil posebno okrožnico *Mortalium animos*, s katero je utemeljil zadržanje Vatikana in razložil nauk Cerkve o edinstvu kristjanov.

NAJVEČJI DOGODEK ZADNJIH 400 LET

Vendar težnje po združenju niso več utihinile, ampak dobivale novega zagona. Dne 23. avgusta 1948 je bil v Amsterdamu na Holandskem ustanovljen Vesoljni svet Cerkva, v katerega so bili vabljeni tudi katoličani, vendar sv. stolica je ostala tudi to pot ob strani. Kar se je zgodilo v Amsterdamu, označujejo za največji dogodek v 400-letni zgodovini protestantizma.

Kaj nam bo zbor prinesel?

Najprej nastane vprašanje, koga bo papež povabil v Rim na posvetovanja. Ze od 3. ekumenskega koncila v Efezu, se pravi od l. 431, velja pravilo, da imajo pravico se udeležiti vesoljnih cerkvenih zborov v prvi vrsti škofje in njim enaki dostojanstveniki.

Ker so po nauku Cerkve tudi pravoslavni škofje resnični nasledniki apostolov, torej pravi škofje, kot so katoliški, je izven dvoma, da bo Janez XXIII. povabil v Rim pravoslavce. Povsem drugačen pa je položaj protestantov. Oni se niso samo odcepili od naslednika sv. Petra — papeža, temveč so obenem v bistvenih načelih krščanstva šli povsem svoja pota. Pravoslavci so le razkolniki, protestanti pa krivoverci in zato se ne morejo udeležiti kot polnopravni člani prihodnjega vesoljnega cerkvenega zbora.

Pač pa jih papež more povabiti v Rim kot opazovalce. Lahko jih vključi tudi v razne posvetovalne odbore, kjer bodo imeli priliko izraziti svoje mišljenje in dajati po-

Amsterdamsko zasedanje se namreč bistveno razlikuje od vseh dosedanjih po tem, da si na njem Vesoljni svet Cerkev nikakor ni lastil lastnosti, da stoji nekako nad vsemi krščanskimi veroizpovedmi: nobena, ki pristopi svetu, ni obvezana spreminjati kakorkoli svojega nauka. Še naprej lahko uči, da je **ona edina prava in resnična Kristusova Cerkev**. Namen nove organizacije je le, spravljati zastopnike krščanskih veroizpovedi v stik ter pospeševati razgovore in posvete o cerkvenem edinstvu.

To pomeni brez dvoma velik korak naprej, ker omogočuje sedaj tudi Katoliški Cerkvi, da pristopi novi mednarodni organizaciji, ne da bi s tem prišla v navzkrižje z dogmami. Drugo vprašanje pa je, ali se bo Vatikanu zdelo to pametno, umestno in koristno.

POLOŽAJ SE JE OMILIL

Vsekakor je treba ugotoviti, da je sv. stolica opazno spremenila svoje odnose do pravoslavcev in protestantov. Glavni vzrok je v tem, da je danes Kat. Cerkev že tolikanj močna, da se lahko odpove zgolj obrambnemu stališču, katerega se je od 16. stoletja dalje držala v razmerju do protestantizma. To je razvidno že iz okrožnice *Ecclesia catholica*, katero je 20. dec. 1949 naslovil Sv. Oficij na vse katoliške škofove.

V njej so na priliko škofje pooblašteni, da na svojem upravnem ozemlju dovoli sestanke katoličanov in nekatoličanov, da se na njih posvetujejo o vprašanju verske edinstvi. Na sestankih smejo skupno moliti očenaš in druge od Cerkve odobrene molitve. Vse te stvari do decembra 1949 niso bile dovoljene.

Kljub temu je malo verjetno, da bo Vatikan poslal svoje zastopnike v Vesoljni svet Cerkva. Pač pa je Janez XXIII. prevzel sam pobudo za zedinjenje kristjanov ter sklenil sklicati v ta namen vesoljni cerkveni zbor v Rim.

bude. Za kaj se bo Janez XXIII. odločil, je neznano. Prejkone si danes niti v Vatikanu niso še popolnoma na jasnem, katera sredstva in pota bi bila najprimernejša.

Odločitev papeža Janeza je vsekakor zgodovinske važnosti. O njej smo napisali poseben uvodnik, da bodo naši bralci poučeni, za kaj gre. Stvar ni, kot smo že rekli, zgolj cerkvene prirode, ampak ima tudi daljnosežen političen pomen. Izreden pomen zlasti za Slované! Če bi se v Rimu premostilo vsaj nasprotje med katoličani in pravoslavci, bi se s tem odprla pot k duhovnemu in kulturnemu zblizanju med slovanskimi narodi.

V Jugoslaviji bi se mogel na ta način celo stalno odpraviti s sveta srbsko-hrvatski spor, kar bi odločilno vplivalo na notranjo moč in napredek države. To so vzroki, zakaj morajo Jugoslovani vseh ver pobudo Janeza XXIII. samo iz srca pozdraviti.

Bedasta zahteva

Tiskovni urad Italija je pretakli teden objavil poročilo o občnem zboru tukajšnje Kršč. demokracije, na katerem je bil spet izvoljen za tajnika Fanfanijev pristaš Istran Belci. Našo javnost seve v prvi vrsti zanima, kakšno stališče je tržaški voditelj vladne stranke zavzel do slovenske narodne manjšine.

Najprej je seve pohvalil tiste naše narodne mlačneže, ki so pri zadnjih državnozbornih volitvah glasovali za protislovenske demokrščanske kandidate. Ravnanje teh »demokratičnih« Slovencev je, razume se, označil za »tvorno in pošteno.« In kaj jim je obljubil v zahvalo za storjeno uslugo? Zares nekaj velikega! Njihova lojalnost, je dejal, bo »nam in vsem tržaškim meščanom olajšala željo po medsebojnem razumevanju.«

Obljubil je torej nekaj silno določenega: večjo »željo po razumevanju« Slovencev, a drugače nič v njihovo resnično korist. Toda g. Belciju se je prejkone zdelo, da je celo s to brezpomembno in neobvezno izjavo šel predaleč.

Odpovejte se londonskemu sporazumu!

Slovenske narodne mlačneže je namreč takoj zatem javno opomnil, da se morajo »pri spoštovanju narodnih manjšin in njihovih pravic vedno sklicevati na ustavo Italijanske republike in »ne na kakke druge listine.«

Kaj to pomeni? V laški ustavi je v 6. členu le rečeno, da bo država izdala posebne ukrepe v zaščito jezikovnih manjšin. Izražena je samo splošna obljuba, kateri ni po tolikih letih sledilo niti eno zakonodajno dejanje. Torej same prazne besede!

Kakšne pa so tiste druge listine, na katere bi se Slovenci ne smeli sklicevati? Jasno, da mirovna pogodba, v prvi vrsti pa posebni statut v londonskem sporazumu iz l. 1954, v katerem je precej podrobno naštet, kaj pritiče manjšinam na področju šolstva, dvojezičnosti v uradih in napisih ter v socialnem življenju. Posebni statut, podpisan oči Italije in Jugoslavije, je edini pravno jasni zanesljivi temelj, na katerega Slovenci lahko opirajo svojo borbo za narodni obstanek.

Nas ne bodo vodili za nos

In ravno na to listino bi se »lojalni« Slovenci po Belcijevem mnenju ne smeli s'licevati. Nanjo se pač morejo in morajo opirati le Italijani v Istri. Ko naši ljudje to berejo, šele spoznajo, kako izzivalna je Belcijeva zahteva.

Mi menimo, da tega gospoda prav nič ne briga, na kakšne zakonske listine se bomo Slovenci oslanjali v boju za naše pravice. G. Belci naj se lepo zanima za Italijane in pusti Slovence pri miru. Od njega ne bomo sprejemali nobenih navodil.

To lahko store le tiste slovenske hlapčevske duše, ki so glasovale pri parlamentarnih volitvah za demokrščanske raznarodovalce, nikakor pa ne značajni in zavedni Slovenci, katerim narodna čast in narodni ponos ni sta zgolj prazna beseda!

NOVICE

PREBIVALCI PARIZA

Računajo, da živi danes v Parizu že nad tri milijone ljudi. Še bolj kot meščani se pa množe štirinožni prebivalci — podgane. Zdravstveni urad pravi, da jih je nad šest milijonov. Kako jih je preštel, se seveda ne ve. Ta pariška nadloga, ki je stara že dve stoletji, resno ograža imovino in zdravje mesta. Zato je policija razpisala poseben »Teden podgan«. Sli bodo nadnje z vsemi sredstvi, da bi jih zatrli.

CRNA VELESILA

Tisk se v Italiji vedno bolj širi. Nekako središče časnikarstva je Milan, ker je tu najbolj živahno gospodarsko življenje. Danes izhaja v Italiji 5.146 raznih časnikov. Med temi je 2782 dnevnikov in tednikov; 1365 znanstvenih in tehničnih obzornikov; 268 se jih bavi z umetnostjo in slovstvom; 731 pa z drugimi panogami. Dnevnikov tiskajo 104 v petih milijonih iztisov. Zanimivo je, da se nad polovico vseh časnikov tiska v severni Italiji.

Vseh dnevnikov na svetu se pa tiska 217 milijonov izvodov. Prvenstvo nosijo Združene države Amerike, kjer tiskajo vsak dan 55 milijonov primerkov. Njih vsebina je pa dosti bolj plitva kot pri nas v Evropi.

BREZPOSELNOST

Na Tržaškem se število brezposelnih naglo večja. Najbolj so prizadeti delavci v ladjedelnicah. V velikem gradilišču Felszegi v Miljah je prejšnji teden zgubilo delo zopet 250 nameščencev. S tistimi, ki so jih že prej odslovili, je število brezposelnih samo v Miljah narastlo na 500. Če prištejemo še družinske člane, moramo ugotoviti, da je samoj v tem kraju okoli 1.500 ljudi brez dela in jela.

NOV ZAKON

Rimska zbornica je prejšnji teden sprejela zakon, po katerem bo država morala odsej plačati odškodnino vsakomur, ki je bil po nedolžnem od sodišča obsojen. Razume se, da bo moral odškodnino zahtevati in državo tožiti. O zakonu lahko rečemo, da je pravičen in napreden.

NAVDUSENA ZBIRATELJICA

Že decembra so tatovi odnesli iz trgovine milanskega starinarja Ferrarija slike v vrednosti 60 milijonov lir. Po dolgem trudu je policija izsledila blago v stanovanju 70-letne Virginije Bonfandini. Slike Tizianovih in Canalettovih učencev je imela skrite med perilom, kjer so našli tudi 2.400 ponarejenih ključev s seznamom stanovanj, ki se lahko s temi ključi odpro. Starka seve trdi, da »nič ne ve«, kako je vse to prišlo pod njeno streho. Da se bo »laže spomnila«, so jo dali pod ključ.

Milko Bambič

Dekle s šopkom

Po svetu

JAPONSKA — V letu 1958 je število prebivalcev japonske prestolnice Tokia naraslo za 285 tisoč duš. Zdaj šteje blizu 9 milijonov prebivalcev, to je nekaj več kot London in New York, ki sta dve največji mesti na svetu.

DANSKA — Ker so strokovnjaki ugotovili, da dnevna svetloba škoduje okusu mleka in njegovim vitaminom, so ga danske mlekarne začele prodajati v temnih steklenicah, namesto v dosedanjih prozornih.

SVICA — Tu so izdelali majhen radar, ki ga uporabljajo proti tatovom in vlomilcem. Napravo je možno postaviti v vsaki zgradbi in, kakor hitro se ji kdo približa, vzdigne glasen preplah.

ZDRUŽENE DRŽAVE — V Cockburnu je neki gostilničar tako opremil kuhinjo, da si v njej lahko vsak gost sam skuha, kar bi rad jedel. Izkušnje kažejo, da je med 100 gosti kar 95 takih, ki si sami skuhamo kosilo ali večerjo.

FRANCIJA — V občini Breauté pri Le Havru je bi! te dni že desetič zaporedoma izvoljen za župana Jean Suchetet. Zanimivo je, da so v zadnjih 50 letih vsi župani izšli iz Suchetetove družine. Tej hiši res lahko pravijo »pri županovih«.

ARGENTINA — Neki italijanski tehnik je v Buenos Airesu izgotovil novo gorivo za avtomobile. Na 100 km naj bi se z novim gorivom stroški zmanjšali za 30 odstotkov.

OPOZORILO

Bralce in naročnike opozarjamo, da zaradi današnje povečane izdaje prihodnja številka Novega lista ne izide prihodnji četrtek, temveč 9. aprila.

Uprava

Tržaškega

VOLITVE NA TRŽASKEM VSEUČILIŠČU

V nedeljo so se zaključile volitve, ki so, kot znano, vzbudile pozornost italijanske javnosti, ker se je prvič oglasila tudi Slovenska akademska lista Adria. Fašisti so skušali volitve onemogočiti s silo. Skupine razgrajčev so hotele vdreti v volilne sedeže, da se polaste volilnih žar, toda naletele so na odločen odpor ostalih akademikov, ki so s pomočjo slug razgrajče napodili in nekatero pretepli.

V novem predstavištvu, ki šteje 36 članov, bo slovenska lista imela dva odbornika, Sašo Rudolfa in Sava Sfiligoja, en Slovenec — Peter Sancin — pa je bil izvoljen na italijanski listi Università Libera.

Novoizvoljenim odbornikom čestitamo in jim želimo, da bi častno zastopali koristi in ugled slovenskih akademikov.

ZGONIK

Pred približno 14 dnevi so v Zgoniku pričeli postavljati temelje novemu šolskemu poslopju. Podjetje Fallina, ki je delo sprejelo na dražbi, mora šolo sezidati v 300 dneh, a podjetnik je zagotovil, da bo poslopje izgotovljeno še v tem letu. Kljub temu danes ne moremo z gotovostjo vedeti, ali se bo pouk prihodnje šolsko leto lahko že pričel v novi zgradbi. Zdi se nam, da je za to malo upanja, ker nismo slišali, da bi občina vključila v letošnji proračun postavko za opremo šole.

V tej zvezi moramo še poročati, da je tržaški poslanec Vidali pred dnevi poslal prosvetnemu ministru pismo, v katerem ga opozarja na potrebo, da se v naši vasi ustanovi kmetijska šola. S tem je podprl naš občinski svet, ki je februarja vložil na prefekturo prošnjo, da se odpre ta zavod.

Kot slišimo, namerava občina že prihodnji mesec izvesti še nekatera važna dela, med njimi zlasti asfaltiranje cest iz Bajte v Salež ter iz Zgonika v Salež. Pri ustanovi Selad je trenutno zaposlenih 20 delavcev, polovica teh popravlja neko pot v Gabrovcu, ostali pa delajo v kamnolomu Petrovici.

MILJE

Na županstvu v Miljah so v torek razdelili nagrade vinogradnikom, ki so februarja sodelovali na razstavi vin v našem mestecu. Poleg župana sta se slovesnosti udeležila predsednik pokrajine Gregoretti in pokrajinski odbornik Corberi. Med trojico nagrajencev, ki so dobili zlato kolajno, je tudi Josip Škerjanc, srebrno kolajno je prejel Anton Škerjanc; Benjamin Pečar in Rok Čač pa sta dobila manjše nagrade. Vsi omenjeni vinogradniki so iz Miljskih hribov in bodo prihodnjega maja razstavili svoja vina v Butriu pri Vidmu.

NABREŽINA

Prešernova proslava, ki je bila napovedana za prejšnjo nedeljo, je bila zaradi nujne zadržanosti pevovodje odložena na belo nedeljo, 5. aprila, ob 16. uri.

OBISK MINISTRA

V nedeljo so v Trziču splavili 35.000-tonsko petrolejsko ladjo Esso Roma. Slovesnosti je prisostvoval tudi minister za trgovinsko mornarico Jervolino, ki se je nato dva dni ustavil v Trstu, da se seznanj z njegovim gospodarskim položajem. Obiskal je ladjedelnico Sv. Marka in Tržaški arzenal, Javna skladišča, palačo Tržaškega Lloydja in tukajšnje pristaniško poveljstvo. Na sedežu Trgovinske zbornice so mu podrobneje obrazložili glavna gospodarska vprašanja Trsta.

Pred odhodom je minister dal častnikarjem izjavo, v kateri je priznal, da se tukajšnje gospodarstvo nahaja v stiski, ki jo je mogoče odpraviti le z izrednimi finančnimi ukrepi vlade.

JEZERO

Ko smo se doslej oglašali v Novem listu, smo se venomer samo pritoževali, kako dolinska občina zanemarja potrebe naše vasi. Danes pa z veseljem poročamo, da se je položaj precej spremenil, kajti županstvo je zadnji čas odredilo, naj se tudi v naši vasi izvedejo razna koristna dela.

Od teh omenimo najvažnejše, in sicer, da so delavci že začeli graditi novo cesto proti Dragi, kar je bilo zlasti zato potrebno, ker prihaja v naše naselje čedalje več Tržačanov in drugih izletnikov. Jezero je sicer majhna vas, a je zaradi slikovite lege izredno priljubljena izletniška točka.

OBVESTILO ŽIVINOREJCEM

S sredsvi, ki jih je dalo na razpolago ministrstvo, namerava Kmetijsko nadzorništvo v Trstu izdati naslednje ukrepe v korist živinorejce na Tržaškem:

Odstranitev jetične živine

Kdor ima v hlevu za jetiko bolno živino, a jo proda, lahko prosi za prispevek, ki ga pa prejme samo, če bolna goveda nadomesti z zdravo živino sivorjave pasme, kupljeno po nasvetu posebne komisije strokovnjakov. Prispevek znaša največ 30% kupne cene, to je 60 tisoč lir za vsako govedo.

Naročila sprejema Kmetijsko nadzorništvo do 31. maja. Ob naročilu je treba za vsako govedo položiti 200 tisoč lir jamščine, prispevek pa bo živinorejec prejel, ko bo nova živina že v hlevu.

Izboljšanje hlevov

Živinorejci, ki nameravajo izboljšati naprave v hlevih, lahko do 31. maja predložijo Kmetijskemu nadzorništvu prošnjo za prispevek k stroškom za nakup gradbenega materiala. Poleg prošnje morajo predložiti kratko poročilo o delih, ki jih mislijo izvršiti.

Nadzorništvo bo lahko poravnalo največ 75% stroškov za gradbeni material.

Prispevek lahko prejme, kdor bo v hlevu zgradil nova okna, uredil nove prezračevalne naprave, sezidal nove jaslje in ograje za teleta, popravil strop, uredil ležišča, odvodne jarke in gnojniščne jame ali izvršil katerekoli manjša potrebna dela.

Natančnejša navodila dobiš na Kmetijskem nadzorništvu — urad za živinorejce — v Trstu, ul. Ghega 6, tel. 23-927, ob dopoldanskih urah vsak ponedeljek in vsako soboto.

Virgilu Ičeku v spomin

Glavna skrb občnega zbora je bila, kot je bilo prirodno, posvečena volitvam v rimsko poslansko zbornico. Res prava skrb, zakaj v deželi se je bila stvorila razsežna organizacija fašistov, ki je kar javno pred očmi oblastev izjavljala, kako hoče s silo preprečiti državljanom slovenske in hrvatske narodnosti, da bi dobili enega samega zakonitega predstavnika v parlament. To so si bili vtepli v glavo, čeprav so vedeli, da je Slovanov v teh krajih nad 600 tisoč in da tvorijo večino v Julijski krajini.

Kakšnih sredstev so bili črnosrajčniki sposobni se poslužiti, da dosežejo svoje cilje, so pa že dokazali. O tem so glasno govorili po žigi po Istri in v Trstu ter neprestana nasilja po vsej deželi. Vsak Hrvat in Slovenec se je moral zategadelj s skrbjo spraševati, kaj vse nas še čaka med volilnim bojem. Obetale so se nam volitve, kot jih naš narod ni še doživel v svoji zgodovini. Kako nevarno in pred-

32. Dr. E. BESEDNJAK

vsem odgovorno delo za tiste naše može, na katerih plečih je ležala naloga, da vodijo ljudstvo v take volitve! Izredno odgovorno posebno zastran tega, ker so oblastva, katera bi morala skrbeti za red in zakonitost, bila pred fašisti kot ohromljena ter jim dovolila, da delajo tako rekoč, kar hočejo. Ni bilo lahko gnati v boj prebivalstva, za katero si se moral bati, da bo pri tem prepuščeno vsem mogočim nasilstvom, ne da bi jih kdorkoli ščitil.

VOLILNO GESLO

Ravno te sramotne razmere so pa dale Političnemu društvu Edinosti v roke obenem učinkovito orožje: Slovenci in Hrvati, je lahko pred italijansko javnostjo proglasilo, ne zahtevajo pri volitvah nič drugega, nego da jim država zajamči enakost pred zakonom in isto svobodo, kot jo uživajo vsi ostali prebivalci. Kdo je mogel takemu geslu ugovarjati?

»Mi ne gremo v borbo,« je v Divači izjavil dr. Josip Wilfan, »v znamenju narodnega nasprotstva. Zavedamo se, da smo šibka manjšina. Ustvariti si hočemo le mirno in neovirano življenje. Ne gremo torej v volilni boj v znaku sovraštva, ampak le v znamenju zakonitosti! Zrel narod smo, ki zna pravilno računati z razmerami. Italijanski listi hočejo dati predstojecim volitvam plebiscitaren značaj italijanstva v teh pokrajinah. Mi ne priznavamo tem volitvam takega značaja, marveč hočemo doseči le, da bodo naši zakonito izvoljeni predstavniki zastopali naše ljudstvo v parlamentu.«

Dr. Wilfan je našo javnost svaril pred pretiranimi nadami, istočasno pa zaklical: proč z vsakim malodušjem! Naše geslo bodi: črnogledi v pričakovanjih, »optimisti v svoji volji!«

VOLILNI PRIZIVI

Črnogledost v pričakovanjih je bila po vseh nasilstvih, ki so jih fašisti že dotlej zakrivali nad našim ljudstvom, več ko upravičena. Tembolj utemeljena, ker oblastva niso ničesar ukrenila v obrambo strahovanih Hrvatov in Slovencev. Namesto da bi naredila vse, da pravočasno zajamčijo popolno volilno svobodo novim državljanom Italije, so še

(Nadaljevanje na 6. strani)

— Dopisi iz Goriške —

IZ PODGORE

Predpreteklo soboto je zaradi prometne nesreče na križišču Korza Verdi in ulice Garibaldi izgubil mlado življenje delavec naše predilnice 32-letni Darij Pesarino. Vozil se je na motorju po Korzu Italia v smeri proti pošti skupno z 32-letnim Stankom Cigličem. Na križišču mu je prečkal pot avto, ki ga je vozil upokojenec Guido Leoni iz Gorice in ki je zavil z njim v ulico Garibaldi. Zaradi avtobusa, ki je na korzu Italia vozil pred njim, je ponesrečenec avto prepoznano zagledal in je z vozilom trčil ob zadnji blatnik Leonovega avta. Ciglič se je po sreči zgrabil za streho avta in se mu ni zgodilo nič nevarnega, Pesarino pa je zadel z glavo obenj in vozilo ga je vrglo z vso silo po tleh, kjer je nezavesten obležal. Ciglič je odšel najprej na Zeleni križ, kjer si je obvezal lahke rane in odšel nato domov. Pesarina pa je rešilni avto Zelenega križa prepeljal v bolnico, kjer je v nedeljo zjutraj podlegel ranam.

Pokopali smo ga v nedeljo ob veliki udeležbi znancev, prijateljev in vaščanov, saj je nesrečna smrt mladega človeka, ki je bil tik na tem, da se poroči s 25-letno Petro Juren s Peči, pretresla vso Podgoro. Naj mlademu delavcu sveti večna luč.

V četrtek predpreteklega tedna je bila po državi 24-urna stavka tekstilnega delavstva. Nastala je zaradi nepopustljivega zadržanja lastnikov tekstilnih industrij. Stavka v Podgori in Ronkah je bila še bolj upravičena kot drugod po državi, ker uživa lastnik obeh tovarn ugodnosti proste cone. Sindikati zahtevajo, naj se zvišajo plače za delavce in uradnike, naj delavci in delavke prejemajo enake mezde ter naj se izplača proizvodna nagrada.

Medtem so sindikati že dosegli, da bo podgorska predilnica izplačala proizvodno nagrado nameščencem rayon oddelka.

IZ DOBERDOBA

Po vztrajnem prizadevanju in dolgoletnih posredovanjih bivše in sedanje doberdobske občinske uprave, ki ju je s polnim razumevanjem podpiralo tudi vse slovensko časnopisje, zlasti pa Novi list, je končno zagotovljena napeljava električne luči v vseh naseljih doberdobske občine, kjer je do danes še ni.

V preteklem tednu je namreč minister za javna dela Togni sporočil v Gorico, da je vlada odredila izplačilo 4 milijonov 431 tisoč lir za napeljavo elektrike v Dolu, pri Sabličih in Komarjih. Za izvedbo prepotrebne dela so posredovali tudi poslanec Martina in senatorja Vallauri ter Solari. Precejšnja zasluga, da bodo tudi prebivalci Dola, Sabličev in Komarjev v najkrajšem času uživali ugodnosti sodobne razsvetljave, čeprav bi jo morali že davno imeti, ker leže ob glavni prometni cesti med Trstom in Gorico, gre tudi goriškemu prefektu dr. Nitriju, za kar se mu javno zahvaljujemo.

Predpreteklo nedeljo je imela naša Kmečko-obrtna posojilnica občni zbor, ki se ga je udeležilo precejšnje število članov iz vseh naseljkov naše občine.

Predsednik Josip Gergolet je poročal, da je ustanova lani dobila 10 novih članov, tako da jih je ob koncu prejšnjega leta bilo 144. Vlog je bilo za nad 10 milijonov lir, posojil pa 7 milijonov. Obenem je opomnil člane, naj ne hranijo denarja v nogovnicah, ker v njih ni na varnem. Dogaja se, da ga uniči požar, požro miši ali odneso tatovi. Prihranke naj vsakdo nalaga v posojilnico, ker le tako ima od njih nekaj obresti, skupnost pa nekaj koristi. Poudaril je nadalje, da so Doberdobci le s pomočjo posojilnice mogli do danes nakupiti na Laškem okoli 400 njiv zemlje.

Občni zbor je odobril neke spremembe v obrestni meri. Za posojila bodo od 1. maja t. l. dalje člani plačevali pol odstotka manj kot doslej, to je po 7 odstotkov obresti, ne člani pa po 8 odstotkov. Za vloge je določil trojno višino obrestne mere: za proste vloge po 2 odstotka, za vezane 3.75 odstotka, za male vloge po 3 odstotka.

IZ JAZBIN

Iz naše vasi se v Novem listu le redko oglašamo, kar pa ne pomeni, da spimo. Nasprotno, v zadnjem času se je v naši vasi kulturno pa tudi gospodarsko življenje veselo poživilo. Naši pridni kmetovalci so izkopali in preorali precej novih vinogradov in nasadili mnogo trt izbranih vrst. Že doslej je bilo naše vino na zelo dobrem glasu, odslej pa bo še bolj čislano. Zemljišče, na katerem bo zgrajena naša tako zaželeno nova šola, je že izravnano in v kratkem bodo, kakor upamo, pričeli zidati poslopje.

Z VRHA

Vrhovci se čudimo, da poštno ravnateljstvo toliko časa zavlačuje rešitev prošnje, da se tudi v Sovodnjah ustanovi samostojen poštni urad. Prošnjo je županstvo vložilo že pred mnogimi meseci ter v občinskem domu že pripravilo primerne prostore. Tolikšno zavlačevanje povzroča zlasti nam Vrhovcem veliko škodo, ker prejemo vso pošto, časopise in tudi važna sodnijska pisma prepoznano. Sodimo, da je treba to zanemarjanje ljudskih potreb odločno obsoditi in zato naprošamo prefekturo, naj poškrbi, da se tudi v Sovodnjah čimprej odpre poštni urad, kakor ga danes že imajo vse občine v naši okolici.

SMRT SLOVENSKEGA DUHOVNIKA

V 78. letu starosti je v predpreteklem tednu umrl gospod Stefan Posarelli, župnik v Škrbini. Njegov pogreb, ki ga je vodil komenski dekan gospod Kos, je bil v sredo, 11. t. m. Udeležilo se ga je 28 duhovnikov.

Rajni se je rodil v Avčah leta 1881. Služboval je v Tolminu, na Gradišču pri Prvačini, Otllici in v Škrbini, kjer je župnikoval dolgih 35 let.

Od pokojnika se je v cerkvi poslovil velikodolski župnik g. Franc Krapež, ki mu je govoril tudi pri zlati maši lani v Avčah.

Naj bo ljubi Bog bogati plačnik svojemu služabniku.

Virgilu Ščeku v spomin

(Nadaljevanje s 5. strani)

sama pomagala ropati naše prebivalstvo njegovih zakonitih pravic.

Navesti hočem le nekaj primerov. V Postojni je tedaj paševal od vlade imenovani civilni komisar Cavalli, pod čigar oblast so spadale tudi razne okoliške občine. Ko so bile razpisane državnozborske volitve, je bilo mnogo naših ljudi izpuščenih iz volilnih imenikov ali vanje napačno vpisanih. Zato je naša politična organizacija dala natisniti posebne reklamacijske ali prizivne obrazce ter jih razposlala svojim članom, da bi ne prišli ob volilno pravico. Besedilo je bilo sestavljeno v slovenščini, ki je bila tedaj še priznana kot uradni jezik naših občin.

Tako je bilo v Ilirski Bistrici vloženi 26, v občini Trnovo 150 pritožb, na katere bi bil moral civilni komisar po zakonu odgovoriti do 24. marca. Toda kaj se je primerilo? Ko je postavni rok že **davno pretekel** in je slučajno prišel občinski gerent iz Bistrice po opravkih v Postojno, so mu na civilnem komisariatu kratko malo vrnili **kar vseh 176 prizivov nerešenih**, češ da bi bili morali biti sestavljeni v italijanščini.

»Kje se more še, razen v Vašem uradu,« je protestirala Edinost, »zgoditi, da se izročijo pravilno vložene vloge tretjim osebam, ne da bi bili vlagatelji, za katerih pravice gre, o tem niti obveščeni? Ali mislite, gospod Cavalli, da sme civilni komisariat kar pometati z obstoječimi predpisi?«

CIVILNI KOMISARIAT V KOPRU

Toda, ko je šlo za naše ljudi, niso pometali z zakoni le v Postojni. Enako in še huje so ravnali zlasti v Istri. Naj omenim samo primer v Sv. Antonu pri Dekanih. Tudi tu je bil razgrnjen, kot je narekovala postava, imenik volivcev, ki so imeli pravico jih pregledati in ugotoviti, ali so pravilno vpisani.

Ko je posebno odposlanstvo iz oddaljenih vasi pogledalo v seznam, je ugotovilo, da je bilo od 330 volivcev iz Sv. Antona kar 280 izpuščenih ali napačno vpisanih. Uspelo jim pa je vložiti še pravočasno pritožbo in čakalo na njihovo rešitev. Razume se, da so tudi tu bili prizivi spisani v slovenščini, ki je bila, kot rečeno, uradni jezik. Saj so bili tedaj volilni imeniki povsod sestavljeni v jeziku ljudstva, v naših občinah torej v slovenščini.

Toda civilni komisar v Kopru Pogliato je ravnal ravno tako protizakonito z našim ljudstvom kot Cavalli v Postojni: **ko je reklamacijski rok že potekel, je vrnil vse pritožbe nerešene s pripombo**, da jih je bilo treba vložiti samo v italijanščini.

Kdo se čudi, da je bilo naše ljudstvo zadržano samovoljnega in izzivalnega zadržanja civilnega komisariata v Kopru silno razburjeno in globoko ogorčeno? »Kmetje,« berem v Edinosti, »se nočejo sprijazniti z mislijo, da bi v Sv. Antonu, ki šteje poldrugi tisoč prebivalcev, volilo le 40 do 50 mož!«

Navedel sem samo Sv. Anton, Trnovo in Ilirsko Bistrico, pa bi lahko še številne druge kraje v deželi, kjer so tisoči in tisoči naših mož in fantov bili kratko malo osleparjeni za volilno pravico. Takim volitvam naša politična organizacija seve ni mogla priznavati značaja nekakega ljudskega glasovanja ali plebiscita, katerega izid naj bi izpričal in dokazal pravi narodnostni sestav Julijske krajine. (Nadaljevanje)

Beneška Slovenija

IZ SV. PETRA SLOVENOV

Videmska hranilnica in pokrajina sta tudi letos razpisali natečaj za tiste kmetovalce, ki bodo v gorskih krajih zboljšali hleve in gnojnične jame. Med nagrajenci bodo razdelili 253 nagrad od 10 do 100 tisoč lir.

Pri nas je še veliko hlevov, ki jih je treba primerno urediti, saj so ponekod zares pretesni in temni; še bolj pa primanjkuje našim krajem sodobnih gnojnic, ker leži gnoj danes še marsikje kar na kupu pred hišami, kar je nezdravo. Zdaj pa je lepa prilika, da naši posestniki preuredijo hleve in si zgrade sodobne gnojnične jame.

Naša občina je pred kratkim sprejela v službo novo babico in sicer gospo Rožo Čežnoj. Občina je bila brez babice eno celo leto in le naše matere vedo, koliko skrbi so imele v tem času, ker so morale mnoge porodnice iskati pomoči v Čedadu ali celo v oddaljenem Vidmu.

Svoj čas so govorili, da bi se, kar se tiče službe babice, naša občina združila v konzorcij s sovodenjsko. Mi pa sodimo, da ima naša babica več ko dovolj dela že v tukajšnji občini, v katero spada 20 vasi, ki so vrh tega precej oddaljene od Šempetra. Tudi sovodenjska občina ima nad 2000 prebivalcev in več ko 20 vasi, od katerih se nekatere nahajajo celo pod Matajurjem. Zato je edino pametno, da ima vsaka občina svojo babico, ker bi ena ne zmogla zadovoljivo opravljati vsega dela.

Pred kakimi 14 dnevi so našli zmrznjeno pred njegovo hišo 58-letnega Jožefa Vseliča iz Koste. Pokojnik je v zadnjem času živel sam, ker so žena in sinovi odšli obdelovat neko kmetijo v Mjersi. Revež je pred hišo padel in, ker je bila noč zelo mrzla, je umrl. Njegova nesrečna smrt je hudo pretresla vso okolico, saj je bil pokojnik povsod znan kot pošten in dober delavec. Hudo prizadeti in užaloščeni družini izrekamo iskreno sožalje. Pokojniku pa naj sveči večna luč.

IZ SV. LENARTA

V prvem tednu marca se je začel v Škrutovem kmetijski tečaj, ki se ga udeležuje 23 izvečine mladih fantov in mož. Prepotrebni tečaj, ki ga je priredilo Kmetijsko nadzorništvo, je za naše kmetovalce zelo koristen, ker se bodo na njem naučili mnogo pametnega, da bodo znali bolje obdelovati zemljo. Trajal bo 40 dni. Po tečaju bodo obiskovalci odšli na izlet v furlanske kraje, kjer si bodo ogledali razna moderno urejena kmečka gospodarstva.

Pred kratkim smo pokopali 84-letnega Jožefa Goljo, ki je umrl po kratki bolezni. Naj v miru počiva! Vsem sorodnikom izrekamo globoko sožalje.

IZ TIPANE

Vse kaže, da bo rodno grudo letos zapustilo več družin kot druga leta. Ljudje se morajo pač posloviti od rodnih krajev, ker, če bi čakali na delo v Italiji, bi pomrli od lakote. Tako je samo letos iz Platišč, ki štejejo 80 hiš, odšlo za trajno v tujino doslej kar 37 družin. Enako usodo pa doživlja prebivalstvo vseh vasi v naši občini. Kljub temu se oblastva ne zanimajo, da bi v naših krajih izvedla prepotrebna javna dela, to je popravila ceste, uredila potoke in hudournike, pogozdila gore itd.

V zadnjem času pri nas mnogo govorijo, da se v gorah okoli Tipane nahaja petrolej. Govorica se še bolj širi, odkar so strokovnjaki začeli raziskovati polja med Zavrhom in Vizantom. Vsi naši ljudje zato pričakujejo, da bodo tudi pri nas začeli s potrebnimi raziskovalnimi deli. Petrolej je danes tista bilka, ki se je oprijemlje zlasti mladina, ker upa, da bo s časom tu nastala kaka industrija, katera bi jo edina mogla rešiti pred nezaželenim begom v tujino.

Pred nekaj dnevi sta se v Tipani poročila Rinaldo ter Elza Baloh, ki sta se en teden po poroki izselila v Francijo. Želimo jima obilo božjega blagoslova v skupnem življenju.

IZ REZIJE

Konec prejšnjega meseca je naša občina prejela obvestilo, da ji je vlada nakazala 10 milijonov lir, s katerimi bo izvedla prvi del prepotrebne kanalizacije v Osojanih. Ta vas ima 200 hiš in 800 prebivalcev. Hiše pa stoje druga poleg druge, oziroma druga nad drugo. Vsakdo lahko ve, da življenje v takem gnezdu ni ravno prijetno, še manj pa zdravo.

Doslej so vaščani prestajali ob deževju velike muke, ker se je po tesnih in strmih ulicah pretakala gnojnica kar v potokih. To je bilo neprijetno tudi za izletnike, ki prihajajo v precejšnjem številu v to vas pod Kaninom. Z deli pri kanalizaciji bodo začeli, kot upamo, spomladi. Pričakujemo, da bo država čimprej nakazala tudi nadaljnje prispevke, da bo vsa kanalizacija v kratkem izgotovljena.

BISERNA SV. MAŠA

Najstarejši beneškoslovenski duhovnik, kanonik čedadškega kapitlja, gospod Ivan Petričič je letos na Jožefovo obhajal biserno mašo (60. obletnico mašništva) v Gore-

njem Brnasu. Slavljenec se je rodil leta 1871. Slovesnosti se je udeležilo 30 sobratov, bili so pa navzoči tudi predstavniki oblastev, med njimi senator Pelizzo.

Citatelji Novega lista kanonika Petričiča prav dobro poznajo, saj smo o obče spoštovanem slavljenecu že večkrat pisali, posebno še v zvezi z njegovim požrtvovalnim delovanjem v spovednici. Častitljivi starček si je pred dvema letoma pokvaril nogo in zato težko hodi, toda s podporo sobratov je, hvala Bogu, vendar zmožgal do konca opraviti biserno mašo.

Po cerkveni slovesnosti so bili vsi gostje na njegovem rodnom domu, kjer žive številni nečaki in nečakinje. Naj dobri Stvarnik vzornega in delavnega duhovnika bogato blagoslovi še z dolgim življenjem, da bi mogel s svojim delom in molitvijo še mnogo koristiti svoji domačiji.

75

V SONCU in senci

(Usoda Habsburžanov)

R. B.

Čudna šara, ki je kazala na čudovito neravnovešeno prav cesarice. Sama igra s smrtjo in z nedoumljivo onstransko mistiko. Valovi usode so zadnji mogočni avstrijski cesarici še po smrti vtisnili poseben žig.

Poslednja pot v domovino. Cesar je še kot omamljen od udarca. Zapre se v svojo pisarno in išče pozabe v delu, v podpisovanju državnih spisov. Franc Jožef cesaruje, s tem da podpisuje. Skušaj zatreti človeka v cesarskem plašču. Po špansko-habsburški etiketi je še vedno uverjen, da božji izvoljenci ne smejo jokati kot drugi smrtniki. Neizprosno teku življenja misli, da kljubuje, če se vzvišeno umakne v cesarsko veličastje. Dvorni maršali pripravljajo pogrebne svečanosti. Država se je zavila v čr-

nino. Po vseh izložbah so razstavljene slike umorjene vladarice, ovite z žalnimi trakovi. Prav posebno še na Madžarskem in v Budimpešti, kjer je Elizabeta res uživala spoštovanje.

Pri pogrebnih svečanostih je velenemška dvorna stranka skušala malo zatreti odkrito ljubezen Madžarov do kraljice. Spor med obema polovicama monarhije, ki je že nekdanj povzročil razdor med cesarjevo materjo Zofijo in snaho Elizabeto, se je še ob smrti pojavil. Na visokih svečnikih ob katafalku so viseli grbi z napisi »Elizabeta, cesarica Avstrije«. Tisoči Madžarov, ki so prišli na Dunaj k pogrebu, so občutili ta napis kot prezir. Začeli so prihajati ugovori na dvorno pisarno, časopisje na Ogrskem se je razburilo. Naslednje jutro so tisoči, ki

so prihajali kropit mrtvo, že brali na grbih pilepljene listke: »... in kraljica Ogrske«. Pa še ni končalo. Deželni maršal Češke je tudi poslal protest z vprašanjem, ali ni bila Elizabeta tudi kraljica Češke? Če bi njo vprašali, kaj naj ji napišejo na grob, bi gotovo utrujena rekla: Elizabeta. Morda bi pogrebce še prosila, naj jo kar ponoči brez hrupa in joka poneso v grob.

Tako pa se je moralo vse po predpisih razviti. Dvainosemdeset kronanih glav in vojvod je korakalo za krsto. Uradno in srepo so se držali. Tisoči in tisoči preprostega ljudstva so pa res jokali ob pločnikih. Čutili so smrt človeka, smrt v vsej tragiki in resnobi. Blišč in sonce vladarjev sta na zadnji poti ugasnila.

Iz natrpane kapucinske cerkve na Dunaju je spreved krenil proti grobnici. Železna vrata so zaklenjena. Vrhovni obrednik trikrat potrka. Iz globine grobnice se zasliši glas očeta gvardijana: »Kdo prihaja v grob?«

»Cesarica in kraljica Elizabeta«.

(Dalje)

Kaj je narodnost?

Vsak človek se rodi v določeni narodni skupnosti. Na svet pride s posebnimi telesnimi znaki in s posebno duševno strukturo, ki so značilni za vse člane naroda. Posebne telesne znake, ki so skupni vsem članom naroda, lahko opazimo zlasti v obliki glave, v barvi polti in las, v višini itd. Posebni duševni ustroj se pa pri članu nekega naroda javlja v načinu mišljenja, čustvovanja, hotenja in v intuiciji. Takšne notranje značilnosti se pri članih istega naroda kažejo zlasti v njihovem jezikovnem izražanju, obnašanju in delovanju.

Člani neke narodne skupnosti se izživljajo v določenem prostoru in času. Zato opazimo, da značaj pokrajine, v kateri živi neki narod, delo, ki ga opravlja, ter način njegovega preživljanja vplivajo na njegovo telesnost in duševnost. Drugače se bori z naravo kmet v hribovskih predelih, drugače v ravnini, drugače ribič na morju in spet drugače delavec ali obrtnik v delavnici ali tovarni. Vsi ti ljudje svojsko doživljajo domačo pokrajino z njenimi obzorji in podnebjem ter z njeno konfiguracijo, ki ima mehke ali trde oblike.

Dalje vpliva na duševnost nekega naroda njegov skupni politični, gospodarski in kulturni razvoj — to se pravi — njegova zgodovina. Skupno doživljanje zgodovine povezuje ljudi med seboj in jim da zavest, da spadajo skupaj.

Zgodovina povezuje narod v spominih na skupne stiske in razmahe, na skupne poraze in zmage, uspehe in neusphe, žalostne in vesele dogodke.

Dalje vplivajo na duševnost in telesnost naroda tudi njegova gospodarska prizadevanja. Gospodarstvo ga druži v skupnem boju za življenjske dobrine. Povezanost pride še prav posebno do izraza, ko zadenejo ves narod gospodarske krize, ki nastanejo zaradi pomanjkanja surovin, brezposelnosti ali zavoljo velikih naravnih nesreč, kot so suša, poplave, potresi.

Med činitelji pa, ki najbolj vplivajo na narodovo duševnost, je njegova kultura — se pravi — njegova povezanost v duhovnih dobrinah. Narodna pesem, narodni običaji, ljudska praznovanja in plesi ter književne, glasbene in umetniške stvaritve najbolj vplivajo na oblikovanje narodove duše ter utrjujejo v njej zavest o narodni individualnosti. Čim bolj je narod kot celota izobražen in zakoreninjen v domači kulturi, tem bolj je zedinjen.

Iz posebnega duševnega in telesnega ustroja ljudske skupnosti iste krvi se ob vplivu narode, zgodovinskega dogajanja, gospodarskih razmer in zlasti kulture polagoma razvije in izoblikuje narodni značaj.

Razvoj slov. značaja

V dosedanem razmišljanju sem odgovoril na vprašanje, kaj je in kako se oblikuje narodna individualnost. Zdaj bom poskusil orisati, v čem obstoji slovenska narodna individualnost.

Ce hočemo vsaj približno ugotoviti slovenski narodni značaj, se moramo pomakniti nazaj v zgodovino in si ogledati lastnosti starih Slovanov v njihovi pradomovini. Vsi preučevalci slovanskih starožitnosti se strinjajo v trditvi, da so imeli stari Slovani mehko in širokosrčno dušo. Kot osnovne lastnosti njihovega značaja navajajo težnjo po svobodnosti posameznika in po demokraciji, ki se je pa večkrat sprevrgla kar v anarhijo; dalje omenjajo nagnjenje k razglabljanju in misticizmu; ljubezen do bližnjega in do socialne pravičnosti. Tem lastnostim nekateri učenjaki dodajajo še veliko občutljivost, potrpežljivost, odkritosrčnost, veselje do petja pa tudi nestanovitnost, slabo obvladanje samega sebe in druge napake.

Tak značaj so torej imeli naši predniki, ko so prišli v sedanjo domovino. Toda zemlja, ki so jo naselili, povzroča prav nasprotna občutja kot obsežna ravnina v pradomovini. Zemeljska konfiguracija današnje domovine vzbuja zaprtost vase, sebičnost,

Dušan
Dobravec

Zakaj smo in

partikularizem, pa tudi delavnost, predvidevnost, trdoto. Značilnosti nove domovine so začele vplivati na nove naseljence ter jim jekleniti prvotni mehki značaj. Hkrati pa začne nanje vplivati nov zgodovinski razvoj, ki je bil mnogo bolj razgiban kakor v prejšnji domovini.

Iz zgodovinskega dogajanja bom omenil samo tiste pojave, ki so bistveno vplivali na oblikovanje slovenskega narodnega značaja.

Med priseljevanjem v današnje kraje so se Slovenci srečali s krščanstvom. Zdi se, da je bil značaj starih Slovanov kot nalašč pripraven za krščanstvo, to je — vero ljubezni, svobode in veselstva. Zato so si ga Slovenci sčasoma tako prisvojili, da je večšini nemogoče ločiti, ali so nekateri lastnosti prinesli s seboj iz pradomovine, ali pa so si jih privzgjili od krščanstva. Vsekakor je krščanstvo poplenilo mnoge slovenske lastnosti. Zlasti je odpravilo razne pogske razvade in poglabilo etično pojmovanje. Proniklo je v najširše plasti ljudstva ter v najintimnejše odnose posameznikov. Polagoma je postalo edina duhovna sila, ki je od 8. stoletja pa do danes stalno spremljala razvoj slovenskega značaja.

Vsestranskemu vplivu krščanstva se je kasneje pridružil vpliv fevdalizma. Ta je učinkoval na slovenski značaj na dva nasprotujoča si načina. Po eni strani je vzbujal v slovenskem človeku potrpežljivost, brezbržnost in ponižnost, po drugi ga je gnal v odpor, v aktivizem ter ga še bolj prikoval na zemljo. Zanimivo je, da so vprav na Slovenskem bili kmečki upori najsilovitejši v Evropi.

Globoko sled v slovenskem značaju so zapustili tudi boji s Turki. Takrat so se Slovenci zavedali, da so v nevarnosti vse njihove vrednote: dom, vera in osebno življenje. Posledica je bila, da se je slovensko ljudstvo še bolj navezalo na krščanstvo in domačo grudo. Hkrati so se pa naši ljudje v kmečkih puntih in bojih s Turki izurili v pogumne vojaške, ki so se tudi kasneje odlikovali v raznih vojnah po evropskih deželah.

Dalje je vplivala na naš značaj večstoletna nemška vladna oblast nad našimi deželami. Tudi ta vpliv je bil dvojen. Po eni strani so Nemci s svojo nadutostjo, oblastnostjo in takratno višjo kulturo učinkovali na podložniške Slovence, zlasti koroške, nacionalno potlačujoče, toda po drugi strani so nehoté okrepili v Slovcnih smisel za organizacijo in sistematično pa tudi za pridnost, podrobno delo in varčnost, v kolikor zadnje tri lastnosti niso že plod naše zemlje same.

Od duhovnih struj, ki so se uveljavile med Slovenci, bom omenil samo tiste, ki niso zajele samo tankih plasti izobražencev, temveč so prodrle med ljudske množice. To so janzenizem, romantika, liberalizem in krščansko socialno gibanje. Janzenizem

je bila cerkveno-reformna struja, ki se je zavzemala za uvedbo skrajne strogosti v verskem življenju. Širili so ga nekateri duhovniki in škofje. Prodrli je zlasti med kmečke sloje in mednje zasejal mrko strogost, formalizem in verskem življenju in vzgoji, tenkovestnost, nezaupanje v samega sebe. Veliko škode je naredil predvsem zaradi tega, ker so mnogi videli v njem pravo katolištvo, medtem ko je bil le izraz klerikalizma.

Drugi duhovni tok, ki je zajel slovenske množice, je bila romantika. Ta se je s svojim poudarkom čustvenega življenja zelo prilagala slovenski duševnosti. Značilno je, da je vprav ta duhovna struja rodila mnoge slovenske pesnike in pisatelje, med njimi našega najgenialnejšega ustvarjalca — Prešerna.

Kot odpor proti janzenizmu in iz njega izhajajočemu klerikalizmu se je na Slovenskem razširil liberalizem. Ta se je zavzemal za svobodo misli. Zajel je in oblikoval meščanske in malomeščanske kroge ter nanje vplival s sprostivjo značaja od mrke janzenistične togosti in pretirane tenkovestnosti.

Toda izmed vseh struj je najgloblje prodrlo med Slovence krščansko socialno gibanje, ki ga je vodil Janez Ev. Krek. Temu gibanju gre največja zaslug, da se je iz slovenske gmote izoblikoval slovenski narod tudi na političnem in gospodarskem področju. Se nikdar prej se slovenska misel ni tako globoko in široko razmahnila kot v tej dobi, ki je ena najlepših v novejši slovenski zgodovini. Nikdar prej se najplemenitejše lastnosti slovenskega človeka, kot so idealizem, požrtvovalnost, pridnost, strpnost, ustvarjalnost niso pokazale v tolikem obsegu in taki moči kot v tem obdobju. Slovenci so si takrat postavili najlepši spomenik: veličastno majniško deklaracijo, ki bo trajno pričala o globoki in živi narodni zavesti takratnih Slovencev.

To so vplivi glavnih zgodovinskih dogajanj na naš narodni značaj. Zdaj bi moral orisati še vpliv domače kulture, ki je pravzaprav odločujoči vzgojitelj narodnega značaja. Narodna kultura odločilno učinkuje na oblikovanje narodove duše, to je — tiste duhovnosti, ki je vsem Slovcem skupna. Narodna individualnost in domača kultura se medsebojno oplajata in izpopolnjujeta. Zato bom o domači kulturi govoril obširneje pri izrazih narodne individualnosti.

Sicer pa ni namen tega članka izčrpno opredeliti slovensko narodno individualnost. Za to bi bilo potrebno globoko in popolno poznavanje naše zgodovine ter vseh področij, na katerih se Slovenci udeležujejo. Kljub temu se mi zdi za lažje razumevanje naših dolžnosti do slovenstva potrebno, da poskusim orisati vsaj nekaj potez našega sedanjega narodnega značaja.

Slovenska narodna individualnost

Poudaril sem, da je bila osnovna poteza v značaju starih Slovanov — človečnost. Z zadovoljstvom lahko ugotovimo, da je Slovcem uspelo ohraniti do danes to najodličnejšo lastnost, ki jo lahko premore neki narod. Se danes lahko ugotovimo, da usmerja ravnanje Slovencev globoka etičnost, ki ne izvira toliko iz zunanjih predpisov, temveč je notranja nujnost, ker je izraz naše prvotne srčne kulture. Priznati pa moramo, da se ta človečnost premnogokrat skriva za neko zunanjo trdoto, ki so se je naši predniki navzeli v boju s naravo v novi domovini in ob izkustvu, ki so si ga pridobili sredi zgodovinskih dogajanj.

Ker pa resnična človečnost ne dopušča, da bi človek zatiral človeka z zlorabo oblasti, opazimo, da je v Slovcnih že od pradavnih časov močno zakoreninjeno demokratično pojmovanje življenja. Ker se demokracija lahko uveljavlja le v svobodi, so bili Slovenci vedno svobodoljubljen narod. Iz človečnosti in demokratičnega pojmovanja življenja izvira obenem težnja po socialni pravičnosti in enakosti, ki se stalno javlja v slovenskem življenju od bojev za staro pravdo do danes. Iz človečnosti, svobodoljubja in demokratičnosti izhaja tudi znana miroljubnost našega naroda. Toda ta se spremeni v silovit odpor, brž ko Slovenci jasno spoznajo, da jih nekdo skuša oropati pravic, ki jim po naravnem in božjem pravu pritičejo. Tak odpor se kaže

v borbenem duhu slovenskih vojakov ali gverilcev v vojnem času kakor tudi v tihem, a vztrajnem kljubovanju tujim oblastnikom, ki jih zatirajo v mirni dobi.

Demokratično pojmovanje življenja in težnja po socialni pravičnosti nujno zahtevata poštenega človeka. Zato so Slovenci že od nekdaj imeli poštenost za najvišjo osebno odliko. S poštenostjo sta v najtesnejši zvezi čut za odgovornost in požrtvovalnost, ki sta bila pri Slovcnih vedno zelo razvita. Če je kaj v naši zgodovini velikega, je požrtvovalnost naših kmečkih mater in kulturnih delavcev, ki so nam ob dobesednem stradanju zapustili zavidanja vredno gmotno in duhovno dediščino. V zvezi s tema odlikama sta tudi naša pridnost in skromnost, ki ju drugi narodi še danes zelo cenijo.

Kot delavni in pridni ljudje so Slovenci v spopadu z vsakdanjim življenjem uvideli potrebo po organiziranem delu. Tako so si sčasoma ob vplivu narode vzgijili v sebi močan smisel za organizirano podrobno delo.

V čustvenem območju je poglavitna lastnost slovenskega značaja lirčno razpoloženje, ki je združeno z rahlo otožno refleksivnostjo, kar se odraža iz skoro vseh narodnih pesmi in slovenske umetnosti, zlasti slovstva. Naša razglabljujoča narava nas sili, da ne obstajamo pri obravnavanju neke zadeve na površju, marveč da jo skušamo doumeti

Ostanemo Slovenci

v njenem jedru. Torej Slovenci nismo površen narod. V svojih čustvih smo odkriti, pristni in neposredni. Ker izhajamo iz kmečkega življa, smo zelo navezani na domačijo, na rodno deželo in naravo, ki jo ljubimo bolj kot marsikateri narod. Menda naletiš malokje na svetu na kmeta, ki bi bil tako zakoreninjen v svoj grunt, kakor je naš slovenski kmet. In prav ta lastnost nam je veliko pripomogla, da smo vztrajali stoletja pod tujo oblastjo na tako izpostavljenem ozemlju, kakor je slovensko.

Kar se tiče umskih sposobnosti, morajo vsi prazniti, da jih imamo vsaj toliko kolikor večina drugih narodov. Saj smo dali človeštvu, v razmerju z našim številom, vsaj toliko znanstvenikov in novatorjev kakor drugi narodi (Vega, Stefan, Vidmar, Peterlin itd.). Res pa je, da zaostajamo v številu strokovnjakov v uporabnih vedah. To pa izhaja iz tega, da do nedavna nismo razpolagali z laboratoriji in industrijskimi napravami, ki so nujno potrebne za vzgojo izvedencev. Vendar pa nam tuji brez izjeme priznavajo eno odliko, in sicer, da smo eden najbolj nadarjenih narodov za jezike. Slovenci ne premoremo samo lepega števila slavni jezikoslovcov, marveč imamo tudi izredno veliko preprostih ljudi, ki obvladajo po en, dva ali celo tri tuje jezike.

Strankarska zagrizenost

Bil bi pa pristranski, če bi poleg vrlin ne omenil tudi naših glavnih slabosti. Med temi moram predvsem poudariti glavno slovensko napako: To je slepa zagrizenost v ideoloških, zlasti pa v političnih zadevah. Ta napaka je že prinesla Slovincem mnogo gorja. Delno izhaja iz nekakšne neuravnovešenosti značaja nekaterih naših ljudi, delno pa iz pomanjkanja življenjskega izkustva. Opazno je, da med Slovenci z lahkoto naletiš na velike bahače, kakor tudi na pretirano skromneže, na strašne veseljake in ravno tako hude pusteže in tako tudi na pretirane politične zagrizene in na popolne politične mlačneže. Naši narodni vzgojitelji bi se ob tem pojavu morali zavzemati, da bi prišlo do ublažitve slepe zagrizenosti s pseudarno strpnostjo ter do preusmeritve zagrizenosti v pozitivno izživljanje n. pr. v obvladanje prirode.

Druga slovenska napaka je partikularizem. Slovenci gremo v demokratičnem pojmovanju življenja mnogokrat predalet. Vse kaj preradi se brezpotrebno cepimo v številne stranke, društva in gospodarska podjetja. Ako takšna cepitev ne izhaja iz dejanskih potreb in ni utemeljena, je škodljiva za narod in poedince. O tem bi morali prepričati naše ljudi ter okrepiti v njih sredotežne sile.

Naša napaka, na katero še vedno naletimo pri nekaterih ljudeh, je tudi hlapčevstvo in sramotna ponižnost. Najgrša je ta lastnost v nekaterih izobražencih, kjer se javlja kot zavest manjvrednosti nasproti članom drugih narodov. Med vsemi našimi slabimi lastnostmi je ta najbolj zaničevanja in prezira vredna. Tisoč let tlačanstva in podložništva je izkrivilo naravo nekaterim našim ljudem in preteči bo moralo časa, preden jim zavest o lastnem dostojanstvu zopet ozdravi duha in značaj.

Velika slovenska napaka je tudi alkoholizem. Da se je ta razvada tako ukoreninila med ljudstvom, moramo pripisati okolnosti, da ima Slovenija mnogo vinorodnih krajev ter da smo bili prisiljeni dolga stoletja tlačaniti tuji gosposki. Gnev, ki se je nabiral v naših prednikih proti zatiralcem, je včasih izbruhnil na dan v kmečkih uporih. Toda teh ni bilo mogoče vsak dan uprizarjati, zato so se ljudje iz obupa vdajali pijači. Ko se pa ta razvada razširi, jo je zelo težko izkoreniniti. Vsem je znano, da pretirano pijančevanje zelo škoduje biološkemu in duhovnemu ustroju poedince in naroda, ker mu jemlje odpornost in ubija voljo do dela.

In s tem sem vsaj približno naznačil, kakšen je slovenski narodni značaj. Da bi dobili popolnejšo sliko, bi bilo potrebno, kakor sem že dejal, globoko preučiti celotno izživljanje slovenskega naroda. Toda to bi nas privedlo predalet. Za naše razmišljanje nam zadostuje ugotovitev, da se značaj nekega naroda javlja v vseh številnih pojavih življenja. Kajti čeprav so nekatera pravila splošna za vse človeštvo, je vendar neizpodbitno, da član enega naroda drugače občuti moralne dolžnosti kakor član druge narodnosti, ustvarja drugačno umetnost in drugačno filozofijo, je drugače usmiljen, drugače

neusmiljen, drugače ljubi, drugače sovraži itd. Celo v rečeh, ki so docela mednarodne ali nadnarodne, kot n. pr. dojemanje religije, obstajajo med narodi razlike.

Torej vsak narod misli, čustvuje, hoče, govori, se ravna in ustvarja na poseben, sebi svojski način, ki je odraz njegove duševnosti.

Ob tem se nam mimogrede porodi vprašanje: Cemu je potrebno, da ima vsak narod svojo prirodu in da ustvarja na svoj način? Cemu je sploh potrebno, da je človeštvo razdeljeno na različne narodnosti? Zato, da živi intenzivno. Zato pa mora biti razčlenjeno. Življenje ima nešteto področij, na katerih se človeštvo uveljavlja. Pri tem je treba upoštevati, da ni vsak narod enako nadarjen za vse panoge. Torej vsak narod ima svoje poslanstvo. Prav ta različnost izpopolnjuje in dopolnjuje človeštvo v celoto. Vladati bi morala neka harmonija v raznoličnosti.

Dolžnosti do narodnosti

Iz dosedanjšega lahko ugotovimo, da je narodni značaj velika dobrina, ki je zakoreninjena v poedincu in v narodni skupnosti. Ker pa narod ni umetna, marveč naravna tvorba, je narodna značilnost naravna dobrina, utemeljena v samih Slovincih. Kar pa je naravno dobro, je izraz stvariteljske božje volje. Torej je narodna individualnost etična dobrina. Vsaka etična dobrina pa nam nalaga neke dolžnosti. Potemtakem imamo do svoje narodnosti določene dolžnosti. Katere so te?

Predvsem je vsak Slovenec dolžan, da priznava svojo narodnost kot dobro. Vsak Slovenec mora biti zadovoljen, da se je rodil kot Slovenec in ne kot član kakega drugega naroda. To je osnova narodne zavednosti, ki je tem bolj trdna, čim bolj človek spozna, kako globoko posega narodnost v njegovo bit in življenje.

Ker je narodnost etična dobrina, jo moramo ceniti in spoštovati ter se je ne smemo nikdar sramovati. Morda imaš včasih razlog, da se sramuješ ravnanja pripadnika svojega naroda; lahko se zgodi, da je kdaj ravnanje naroda v celoti nečastno, vendar to ne odzveže nikogar od dolžnosti, da svojo narodnost spoštuje. Utegne biti, da je kultura ali civilizacija tvojega naroda manj popolna kot drugih narodov, toda tudi to ni razlog, da bi svojo narodnost ne cenil.

Sicer pa narodnosti nisi dolžan samo ohranjati, temveč tudi gojiti s tem, da skrbno čuvaš in izpopolnjuješ svojo narodno individualnost, njene izraze in proizvode, kar imenujemo z eno besedo slovenstvo.

Kako gojimo slovenstvo

Slovenstvo gojimo:

1. s tem, da skrbno čuvamo svoj materin jezik in se dobro seznanimo z domačo kulturo. Iz zgodovinske in vsakdanje skušnje vemo, da z jezikom dejansko narodnost stoji in pade. Jezik je izraz naše narodne individualnosti. Saj je umotvor, pri ustvarjanju katerega so sodelovali vsi člani naroda. Ze po svojih glasovih, po skladnji in ustroju je izraz narodove duše. V njem je zapisana zgodovina rodu, ki ga govori, od pradavnine do današnjih dni. Vse, kar želi narod povedati resnično svojega, intimnega, more povedati samo v občilu, ki si ga je ustvaril sam v skladu z zakoni svojega duha. Zato je jezik nenadomestljiv. Zaradi teh popolnoma življenjskih razlogov je jezik vsem zavednim in kulturnim narodom svetinja. Greh zoper jezik je greh zoper narodnost. In ker ga je po zakonih usode ustvaril Bog, ga more in sme uničiti samo usoda in nihče drugi.

Ker je jezik najznačilnejši izraz naše osebnosti, smo ga dolžni rabiti povsod, kjer se le da. Dolžni smo ga gojiti doma in v javnosti, s poslušanjem domačih radijskih in televizijskih sporedov, s čitanjem domačih knjig, listov in ilustracij, v zasebnih razgovorih, v društvenem življenju in pri zabavah. Raba tujega jezika v službi in okolju ne sme ubijati v nas materinščine in nas dovesti do zanemarjenja narodnega jezika.

Z materinskim jezikom je tesno povezana domača kultura. Kultura je za jezikom drugi najpomemb-

Slovenstvo

Iz tega izhaja, da je slovenstvo skupek pridobitev in dobrin, ki smo jih Slovenci dosegli na vseh področjih (na kulturnem, civilizacijskem, gospodarskem, političnem, socialnem itd.) in so več ali manj izraz slovenske narodne individualnosti. Pojem slovenstva vključuje predvsem naš slovenski jezik, našo miselnost, naše živo slovensko čustvovanje in hotenje. Značilne lastnosti slovenskega uma, čustva in volje so dobile najboljši izraz v številnih književnih stvaritvah, s katerimi so naši pisatelji in pesniki n. pr. Prešeren, Levstik, Cankar, Zupančič obogatili naše slovenstvo. Slovenstvo je dalje razpoloženo, ki ga vsebujejo skladbe naših velikih glasbenikov Gallusa, Lajovica, Kogojca, Kozine, Arniča in drugih ter znamenita dela naših upodabljalnih umetnikov n. pr. Tominca, Kavčiča, Langusa, Jakopiča, Groharja, Jame, Jakca, Mihelčiča, Spacala, Debenjaka, Zajca, Dolinarja, Plečnika itd. V slovenstvo spadajo tudi izsledki naših svetovnoznanih znanstvenikov Vege, Stefana, Vidmarja, Peterlina, dalje filozofska in estetska spoznanja in dognanja naših Ušeničnikov, Prijatelja, Vebra, Josipa Vidmarja, dela gospodarstvenikov in sociologov kot Gosarja, pravnikov kot Dolenca itd., itd. Skratka slovenstvo obsega vse tiste duhovne vrednote, s katerimi so obogatili slovensko kulturo naši umetniki, znanstveniki in preroditelji. Slovenstvo se dalje očituje tudi v naši vzgoji, to je v omiki in oliki, ki ju je oblikoval naš Anton Slomšek, s svojo društveno delavnostjo pa razširil med najširše plasti ljudstva naš veliki Janez Ev. Krek. Slovenstvo se kaže tudi v zgodovinski zavesti, da smo rastle in da rastemo na tem koščku prelepe zemlje v skupnem delu, trpljenju in veselju ter v boju proti razdiralnim silam prirode in še bolj razkrajalnemu nasilju nekaterih sosedov.

Toda naši predniki nam niso izročili samo velikega kulturnega in civilizacijskega bogastva, temveč so nam zapustili tudi dediščino gmotnih dobrin, brez katerih bi se naša duhovna rast sploh ne mogla razviti. Te dobrine so ustvarili v potu svojega obraza naš kmet, delavec, obrtnik in meščan. Pridno, umno in vztrajno so naši predniki obdelovali zemljo ter izkoriščali njena bogastva. Divje in neobljudene goščave in puščave so spremeniili v pravcati zemski raj, ki se razprostira pod Triglavom, Karavankami in Gorjanci. Z brezprimerno pridnostjo in vztrajnostjo so se naš kmet, delavec in obrtnik tako rekoč dan in noč mučili po svojih njiyah, gozdovih, rudnikih in delavnicah ter z uporabo sodobnih sredstev polagoma dvignili naše gospodarstvo na zaviljno višino. Danes imamo na Slovenskem vzorne kmetije, nasade, gozdove, imamo bogate industrijske naprave, rudnike in druge objekte, ki so živa priča o iznajdljivosti, podjetnosti in življenjski sili našega ljudstva.

Iz omenjenega je razvidno, da pojem slovenstva obsega velike duhovne in gmotne dobrine. In kako naj gojimo slovenstvo v nas in izven nas?

nejši izraz narodne samobitnosti. V njej se bolj kot v kateri koli drugi panogi zrcali duševnost naroda. Kultura je odločilna moč v bojih med narodi, v katerih ne gre za fizično iztrebitev. Narod, ki ima višjo kulturo, mora zmagati, kajti kultura je privlačna in zavojevalna moč. Narod je le toliko časa odporen pred tujim vplivom in le toliko časa resnično živi, dokler je kulturno tvoren. Na osnovi vseh teh dejstev bi se skoraj reklo, da je kultura poglavitna in osrednja vsebina narodovega življenja. Kajti duhovni napor je poglavitna vsebina vsega življenja.

Toda kultura izpolnjuje svoje poslanstvo le, če je razširjena in zakoreninjena med ljudstvom. Zato je ena naših glavnih dolžnosti, da se z njo seznanimo in vanjo poglobimo. Predvsem se mi zdi

(Nadaljevanje na 10. strani)

„SAM“ - velik uspeh jugoslov. filma

Nič ni nenavadnega, če se je v jugoslovanskem filmu po drugi svetovni vojni pogosto pojavljala tematika boja proti okupatorju in za osvoboditev. Se danes sodi gotovo med najboljše slovenske celovečerne filme delo Na svoji zemlji, ki je nastalo po scenariju pisatelja Cirila Kosmača. V njem je nenavadno mnogo pristnega doživetja časa in velikih dejanj, ki so odmevala v ljudeh.

Zanimivo bi bilo napisati razvoj te teme v jugoslovanskem filmu, saj filmskih ustvarjalcev kmalu niso več zanimali dogodki sami, temveč so se vedno bolj orientirali k človeku v tedanjem času. V tej smeri je bilo mnogo poizkusov, izmed katerih imenujemo samo redke med njimi za vsaj približno uspele. V slovenskem filmu je brez dvoma povedal najbolj globoko misel na to temo France Stiglic v svojem filmu Dolina miru. In v kljub temu ne moremo trditi, da bi Stiglic uspelo posredovati gledalcu filmsko podobo zapletene teme, ki bi nas popolnoma zadovoljila. Mnogo globlje je posegel srbski režiser Stole Janković v svojem filmu Skozi vejevje nebo, ko je pripovedoval o skupini partizanskih ranjencev in bolnikov, ki so ostali sami v zaledju sovražnika, da bi ne ovirali brigad, ki so morale razbiti sovražno ofenzivo.

Tematiko človeka, preprostega bojevnika in človeka, v katerem žive dobre in slabe lastnosti, si je izbral za svoj film tudi režiser Vladimir Pogačić, ki sodi danes brez dvoma med največje jugoslovanske filmske ustvarjalce. To je film Sam. Misel in pobudo za film je dal dejansko roman srbskega pisatelja Nevena Gerovića Čavka. Po njem je Vladimir Pogačić napisal filmski scenarij in nedavno dokončal tudi film, ki je posnet v črno-belem kinoskopu.

Pogačić sam pravi takole o svojem filmu: »Prvičkrat sem se v filmu kot režiser srečal z resnično

vojno temo. Dve veliki bitki, dva velika spopada nadihujeta velik del filma. To mi je bilo novo. Toda to ni bilo bistvo, ki me je zvrabilo k temi filma Sam. Predvsem mislim, da je tudi ta film na ravni mojih prejšnjih filmov: na ravni komorne, psihološke drame. Pravim drame, ker nisem želel posredovati niti dokumentarne rekonstrukcije, ne freske, ne eposa. Film, ki opeva herojstvo in humanizem v človeku iz najbolj strašnih in najbolj nečloveških trenutkov našega življenja, iz vojne, je bil lahko samo protivojni. Zelel sem pogledati posamezniku v oči v trenutku spopada s strahotno grozo vojne. Nemci v njem so za mene vojska, stroj, ki v večini primerov nima obraza, samo kontura s pošastnim tevtovskim slemom ali pa simboličen škorenj. Dejansko me kot posamezniki tudi niso zanimali. V filmu so tisto, kar so dejansko nam vsem: utelešenje vojne groze, odlično izvežban, discipliniran in brezoseben vojni stroj. Toda zato je moj glavni junak, četudi netipičen, živ človek. Postavljen je v središče dogajanja in v središče mojega razmišljanja. Mogoče ga je vzljubiti, lahko ga tudi preziram, ker je anarhičen, nelogičen v svojih dejanjih, v nasprotju s skupnostjo, nehuman — toda moramo ga priznati in z njim sočustvovati. Človek je z vsemi svojimi slabostmi, a tudi v celoti svoje male veličine. Tudi v tem filmu nastopajo boljši, kot je on sam, bolj pametni in razumni. Toda občutil sem živo potrebo prikazati ga in ga ustvariti. Videli bomo, ali mi je to uspelo.«

Ko smo videli film, v katerem so nastopili Milan Puzić, Nikola Simić, Pavle Vujisić, Radmila Radovanović, Severin Bijelić in Milan Srdoč, smo morali priznati, da je ustvarjalni namen Pogačiću popolnoma uspel. Naslikal nam je psihološki razvoj svojega junaka — partizana Čavke — v nenavadno zanimivem dramaturškem loku, ki v zaključnem

prizoru doseže izreden vzpon; vzpon, kakršnih le malo poznamo v svetovni filmski ustvarjalnosti. Ko je sloviti ameriški režiser Robert Aldrich gledal nedavno v Beogradu ta film, ni štedil s pohvalami in ga je vzporejal z najboljšimi deli svetovne kinematografije.

Osnovna vrednota filma Sam, ki je nastal v proizvodnji Avala filma iz Beograda (glasbo zanj pa je napisal slovenski komponist Bojan Adamič), je brez dvoma živ človek, ki je izpregovoril v neoplašani, izrazito realistični podobi. Za vselej je pokopan lik vzvišenega, skorajda že breztelesnega heroja, ki ni bil prepogosto navzoč samo v jugoslovanskem filmu, temveč tudi v filmih mnogih drugih dežel, zato pa je zdaj oživel polnokrven človek, s katerim zaživimo, ker je pristen. Resda bodo ljudje, ki takšnega junaka z vsem njegovim svetom po-

zitivnih in negativnih dejanj morebiti ne bodo mogli sprejeti, a priznati mu bodo morali, da je živ, da je pristen in da je vsa njegova pojava vključnj njegovi osebnosti nelogičnosti, v katero kdaj pa kdaj zapada, življenjsko logična. In če nam še književnost jugoslovanskih narodov iz obdobja narodno-osvobodilne vojne ni dala (razen redkih izjem) tako človeško doživetega teksta, da bi nas pritegnil po elementarnosti, prihaja zdaj, vsaj jugoslovanski film z zrelim delom, ki bo umetniško pomembna podoba časa in ljudi.

—ps—

Zakaj smo in ostanemo Slovenci

(Nadaljevanje z 9. strani)

važno, da bi vsak izmed nas moral dobro poznati domačo zgodovino in zemljepis naše domovine. Dalje bi morali vzljubiti našo narodno pesem ter se poglobiti v dela naših glavnih pisateljev in pesnikov. Izkoristiti bi morali vsako priložnost, da se po radiu ali na koncertih seznanimo s skladbami naših najboljših glasbenikov ter da si na razstavah, v galerijah ali pa vsaj v albumih ogledamo dela naših umetnikov. Toda naša kultura ni samo književnost, glasba in umetnost. Zašel bi predaleč, če bi poskušal naštet vse panoge, kjer se javlja slovenska kultura. Naša dolžnost je, da se dobro seznanimo vsaj z njenimi najvažnejšimi zvrstmi ter zlasti s panogami, ki so v zvezi z našim strokovnim in poklicnim delom.

Gojimo slovenski značaj!

2. Slovenstvo bomo gojili tudi s tem, da si vzgojimo značaje v skladu z individualnostjo naroda, za katero ima vsak poedinec neko predispozicijo. Vsak Slovenec bi moral potemtakem poglobiti v sebi človečnost (humanost), čut za demokratičnost, svobodo ljube, socialno pravičnost, za odgovornost in požrtvovalnost, za miroljubnost, združenost z upravičeno borbenostjo, smisel za skromnost, organizacijo in pridnost. Dalje bi morali v sebi še bolj plemeniti naše lirično-čustveno razpoloženje. S posebno ljubeznijo bi morali v sebi gojiti navezanost na domačijo in naravo. In končno bi si morali prizadevati, da bi v sebi vsestransko razvili svoje umske sposobnosti.

In ker ima vsak narod kakor poedinec poleg dobrih slabe lastnosti, bi se moral vsak član truditi, da te napake odpravi ali pa da jih preusmeri v dobro, kjer je to možno. Zato bi morali našo tradicionalno politično zagrozenost brzdati s strpnostjo, partikularizem preusmeriti v težnjo po skupnosti, se iznebiti občutka manjvrednosti ter krotiti nagljenje do pijančevanja.

Vsa ta prizadevanja spadajo v okvir oblikovanja naše osebnosti, ki se more izoblikovati le, če bo odražala individualnost naroda.

3. Slovenstvo bomo gojili ne samo s tem, da ohranimo bogato dediščino, ki smo jo prejeli od prednikov, temveč tudi s tem, da jo po svojih sposobnostih in zmožnostih izpopolnimo predamo zanam-

cem. Torej vsakdo je dolžan, da ustvarja gmotne in duhovne dobrine, ki pospešujejo razmah slovenske skupnosti. Predvsem pa smo dolžni, se z vsemi sredstvi zavzemati, da bo slovenska zemlja ostala v slovenski lasti. Zemlja je za narod pogoj njegovega obstoja ter hkrati njegov dom. Iz tega sledi, da moramo slovensko dediščino tudi braniti, ko nam jo kdo skuša uničiti. In prav to si z vsemi sredstvi prizadevajo naši na šovinizmu bolni sosed-

4. Slovenstvo bomo ohranjali in gojili tudi s tem, da bomo čuvali svojo kri. Zato je dolžnost vsakega Slovenca in Slovenke, da pri izbiri zakonskega druga upoštevatva narodnostne ozirne. Osnovna celica vsakega naroda je družina. Družina ne skrbi samo za narodov naraščaj, temveč nudi pripadnikom naroda tudi prvo in temeljno vzgojo. Celotna vzgoja pa mora biti v skladu z značajem narodne individualnosti staršev. Takšno vzgojo bo pa prejel otrok samo, če oba roditelja pripadata isti narodnosti. Če zakonca nista iste narodnosti, so otroci izgubljeni za eno izmed narodnih skupnosti. Otroci iz takšnih zakonov so narodno razdvojeni, ker ne vedo, komu pripadajo. Navadno jih zajame narodnost tistega roditelja, ki je močnejša osebnost, ali pa narodnost okolja, v katerem stalno živijo. Dalje je v mešanem zakonu tudi eden izmed zakoncev v stalni nevarnosti, da se potujči. Običajno se odtuji zakonec, ki je slabotnejša osebnost in živi v tujem okolju. Mešani zakoni pa niso priporočljivi tudi s stališča zakona samega. Različna duševna struktura, drugačna kulturna vzgoja, drugačno dojetje moralnih zakonov, drugačni običaji roditeljev in morebitni politični spori med narodom, katerima pripadata roditelja, utegnejo sčasoma slabo vplivati na sožitje zakoncev in privedi zakon do poloma.

Če dosedanje ugotovitve veljajo za vse narodnostno mešane zakone, kaj naj rečemo o takih zakonih na Tržaškem in Goriškem?

Zaradi tukajšnjih izredno ostrih političnih in kulturnih razmer so pogoji za sklepanje takšnih zakonov pri nas popolnoma neugodni ter skrajno škodljivi za slovensko skupnost. Zakaj? Predvsem zato, ker v italijansko-slovenskem zakonu italijanski drug

je. Ne zadovoljujejo se s tem, da nas odpravijo od politične uprave na naši zemlji, temveč nas skušajo na zvit način tudi gospodarsko onemogočiti. Na takšno ravnanje mora vsak zdrav organizem odločno reagirati. Da pa bo naša obramba čim bolj učinkovita, mora vsak Slovenec razviti v sebi borbenega duha. Ko gre za pravico in resnico, bi zlasti mladinec in mladinka ne smela oklevati. Zavest, da se borimo za veliko in sveto stvar, ki temelji v etičnih načelih, nas mora vse prešinjati, da pogumno vztrajamo v tem težkem in neenakem boju Davida z Goljatom do pravične zmage!

Narodno mešani zakoni

nikdar ne zna slovenskega jezika, medtem ko slovenski navadno dobro obvlada italijanščino. Posledica je, da v takšni družini govorijo stalno samo italijanski. Zaradi tega se slovenski drug običajno odtuji svoji narodnostni skupnosti in potujči, otroci se pa prištevajo med Italijane. Mnogokrat se celo zgodi, da je italijanski zakonski drug povrh še velik šovinist. V takem primeru je skoraj gotovo, da bodo otroci postali šovinisti ter zatiralci slovenstva. V podkrepitev mojih trditev bi lahko navedel nešteto primerov, toda dovolj je, da se malo ozrite okrog sebe, pa se boste sami prepričali, kako je z mešanimi zakoni pri nas. Priznati sicer moramo, da je tudi nekaj častnih izjem, kjer so slovenski zakonski drugi pokazali svoj narodni ponos ter vzgojili otroke v spoštovanju do obeh narodnosti, toda te izjeme so zelo, zelo redke in samo potrjujejo splošno pravilo. Na podlagi opazovanja tukajšnjega življenja pridemo do treh važnih zaključkov, in sicer 1. da se v italijansko-slovenskih zakonih skoraj vedno slovenski zakonec potujči in zavestno odpade od svoje narodnosti, 2. da se otroci v takšnih zakonih vzgajajo zgolj v italijanskem duhu ter 3. da otroci iz takšnih zakonov postanejo mnogokrat šovinisti. Torej v tukajšnjih mešanih zakonih se javljajo narodno odpadništvo, enostranska narodnostna vzgoja in šovinizem. Vsi ti pojavi so pa nemoralni. Ker se javljajo v tukajšnjih italijansko-slovenskih zakonih, je naša dolžnost takšne zakone odločno odsvetovati ter iz njih izvirajoče odpadništvo in šovinizem moralno obsoditi. Za vsakega zavednega Slovenca velja navodilo: Izbiraj si zakonskega druga med svojo narodnostno skupnostjo, če nočeš, da bi zavestno odpadel od svojega naroda.

(Nadaljevanje prihodnjč)

Po križevih sledovih

V nebenem mestu na svetu ni toliko sledov o trpljenju polnem in zmagovitem pohodu Križanega kot v Jeruzalemu.

Starinoslovske razprave o posameznih točkah Jeruzalema bi napolnile veliko knjižnico. Gotovo je, da je sveto mesto za Kristusovih časov ležalo dobrih dvajset metrov pod sedanji stavbami. Le tu pa tam, kot v cerkvi božjega groba, v Getzamani in na Golgata so sveti sledovi še na površju zgornjih plasti.

Izza dnevoy Kristusovega življenja so razne vojske desetkrat osvojile Jeruzalem; petkrat so ga popolnoma porušile. Ob Titovem obleganju leta 70. po Kristusu je ogenj

uničil mesto in tempelj. Ko se je Rimljanom uprl Bar Koliba in se je oklical za Mesijo, so rimske kohorte mesto vnovič potepale. Cesar Hadrijan je na ruševinah zgradil Aelio Capitolino. Mesto božjega groba je ukazal zravnavati z zemljo in na njem sezidati Venerino svetišče.

Dvesto let pozneje je bizantinska cesarica Helena obnovila vse cerkve na krajih, ki so v zvezi s Kristusovim trpljenjem. Legenda pripoveduje, da se ji je v spanju prikazal večni Jud Ahasver in ji sporočil natančno mesto božjega groba.

V sedmem stoletju so se zopet izpolnile besede: Njegova kri naj pade na nas in na naše otroke! Perzijske tolpe in kalif Omar so zasedle, porušile in spet pozidale mesto križa in vstajenja. Navdušeni križarski vitezi so 1099 gazili med ruševinami kri do kolen. Gotfrid Buljovski je nad božjim grobom odpasal krvavi meč, a nesrečno judovsko mesto ni še našlo miru. Sultan Saladin je bil 1187 novi gospodar svetih krajev, dokler niso 1617 prišli osmanski Turki. Polmesec je zamenjal križ. Šele v prvi svetovni vojni 1917 so angleške čete vkorakale v vedno na novo nastajajoče mesto.

Razkropljeni judovski narod je sedaj upal, da se bo vrnil v nekdanjo domovino, kjer ni po prerokbah skoro ostal kamen na kamnu. Stoletni boj med Arabci in Židi se je na novo razvnel. V mestu, ki je razdeljeno kot Kristova halja na štiri dele, ni še miru. Nad grobom, kjer bi morala vladati sprava, divja še danes prepri.

Via Dolorosa

Po ozkih in vijugastih jeruzalemskih ulicah se vije žalostna pot via Dolorosa, koder je Zveličar nosil križ. Starinoslovci preiskujejo in ugibajo, ali ni današnja smer že kaj spremenjena. Vendar je gotovo, da so sledovi križevega pota še vedno tam, kjer so bili v prvotnih časih, kar potrjujejo izkopine, navade ter napisi in izročila.

Še do osmega stoletja je na cvetno nedeljo grški patriarh jahal na oslici skozi Zlata

vrata v Jeruzalem v spomin na oljčno hozano. Arabci so 810 vrata zazidali, ker so se zbal prerokbe, katera je napovedala, da bo na neki petek vkorakal v mesto krščanski osvajalec. S tisto opeko pa niso zgradili toka zgodovine, kajti v resnici so križarji neki petek vdrli v mesto.

Na veliki petek nas spominja vrt Getzamani. Tam so še priče trpljenja. Osem starih oljčnih dreves razteza kot v obupu tisočletna debla v zrak. Sodijo, da je eno od teh dreves še preživel tisto noč izdajstva.

Izdajstvu je sledilo trpljenje. Po cesti križevega pota so še vzdane na razdrapanih poslopjih marmorne tablice z napisi posameznih postaj. Franciškani, ki so še izza križarskih vojn nepretrgoma ostali v Sveti deželi in so varuhi božjega groba, skrbijo, da se ohrani kljub nemirnim časom še vedno sled križevega pota.

Na peti postaji se bere: Hic Crux ad Symonem Cyrenaeum impositur (Tu se naloži križ Simonu iz Cirene). Od tu naprej je

Koš velikonočnih pirhov

Sedeli smo na veliko noč popoldne okrog gostoljubne mize gospoda Naceta. V košari med krožniki in kozarci so se lesketali svetli in živo pobarvani velikonočni pirhi. Besede so se pletle o pomenu pisanic. Gospod je razlagal, da jajce pomeni začetek življenja. O veliki noči pa še prav posebej govori, kako je iz smrti Kristusove zrastle novo življenje.

»Kar sezite po njih,« je prijazno porinil košaro pred goste. »Tisto veliko na sredi pa pustite. Je že staro več kot dvajset let.«

»Čemu pa ga hranite? Saj ni nič kaj posebnega na njem.«

»Je, je, pa še prav nekaj posebnega. Tisto jajce me spominja, kako sem v prvi službi z njim pridigal po hišah.«

Začudeno smo ga pogledali.

»No, no, saj je kratka zgodba. Ko sem prišel za kaplana v gorsko župnijo, sem brž zapazil, da so ljudje nekam trdi in skopi. Prav težko so revežu pomagali. Kmalu je

človek pomagal nositi križ Bogu — Človeku. Cesta se vije proti Golgoti, to je k prostoru, kjer stoji danes cerkev božjega groba.

Cerkev v sedanji obliki je stara že od križarskih časov. Leta 1808 je do tal pogorela, a so jo v prejšnji obliki spet pozidali.

Zgrajena je deloma v romanskem slogu iz mnogih kapelic, ki obkrožajo kapelo groba. V prvi je kraj, kjer je bil Kristus na križ pribit. V drugi kaže skala, v srebro vkovana, mesto, kjer so zasadili križ po koncu. Po ozkih stopniščih pelje pot nizdol pod osrednjo kupolo. V sprednjem prostoru kažejo kamen, ki so ga angeli odvalili od božjega groba. Skozi ozka vrata stopiš v nizek prostor, obdan z marmornatimi ploščami. S stropa visi 43 zlatih svetilnic. Tu je štirinajska postaja, konec vie Dolorose, božji grob.

Pripadniki vseh krščanskih veroizpovedi kleče na tem svetem prostoru.

Na nobenem kraju na svetu se ne steka toliko molitev kot tu na štirinajsti postaji križevega pota, kjer je bil konec trpljenja in začetek vstajenja.

»A, saj res, zdaj se malo spomnim. Seveda, ljudem je treba pomagati.«

»Sli smo k drugi hiši. Jajca in kračo smo deli na mizo, da se je cerkovnik že hudoval, češ kaj se gospodu meša v glavi?«

»Pa se ne spominjam,« reče gospodinja.

»Pred desetimi leti za veliko noč, pravite?«

»Da, da, kosilo ste mu dali, klobase pa še pirhe za vesele praznike.«

»Oh, saj res,« in še solzo je potočila. Tako smo obredli še pet, šest hiš, dokler nismo izpraznili vseh košev.«

»Kako, kaj so res po tistih hišah bili tako dobrega srca, da so reveže tako pogostili?« smo spraševali gospoda Naceta, ki se je pogiral s tistim jajcem.

»Kaj še,« je dobrodušno pomežiknil. »Prav po tistih družinah niso poznali dejanske ljubezni do revnih.«

»Čemu pa ste jim nosili pirhe in žegna?«

»Saj prav to je bila tista pridiga, od katere mi je ostalo to jajce za spomin. Če pore-

imela priti velika noč, pa sem rekel: spake, spakaste, vam bom že malo vest zbudil. Pa ne s prižnice, kar s košem pirhov. In sem obložil cerkovnika in ministrante s košarami ter smo na velikonočni ponedeljek šli od hiše do hiše. Pri prvih vratih potrkamo. »Žegna smo vam prinesli!« Na mizo smo razložili kup pirhov pa še potico.«

»Ježeš, gospod, pa ne bomo vzeli.«

»Kar dajte! Pošilja neki gospod, ki je hodil tod pred desetimi leti ves reven in lačen, pa ste mu dali jajc in kruha.«

»Pa se ne spominjam,« se oglasi oča, malo v zadregi.

»Pa je tako. Tisti revež je obogatel in se vam hoče s tem velikonočnim voščilom zahvaliti, da ste mu nekoč pomagali.«

čete komu, da je nekoč storil dobro delo, prav rad verjame, tudi če ga v resnici ni. Kvečjemu si misli, da je na svojo dobroto pozabil. Dobro mu pa le dene. Pa se tudi nekaj zgane v njegovem srcu ter morda jutri ali pejutrišnjem le sprejme potrebnega pod streho. Ali ni taka pridiga vredna koša pirhov?«

»Pa je pomagala?«

»Še kako! Noben revež ni od tiste velike noči šel več praznih rok iz vasi.«

Nekam pobožno je spet položil pisano jajce v košaro ter jo postavil na omaro.

Morda pih še danes kje pridiga, kako se lahko zbudi v človeškem srcu usmiljenje do revnih in lačnih, ki ne poznajo praznikov.

GOSPODARSTVO

LISTI SO PLJUČA RASTLIN

Če rastlina nima zdravih listov, bomo zaman čakali na prirast in na obilne pridelke. S pomočjo listov rastlina diha, zato so listi njena pljuča. Toda dihanje ni glavno opravilo listov. V njih namreč nastajajo tudi različne snovi, ki se spreminjajo zlasti v les, pri grozdju v sladkor, pri zrnju predvsem v škrob, pri krompirju v gomolje itd. Pri krompirju ne bo debelih gomoljev, če krompirjevica ni obilna in zdrava. Koruza nam ne bo dala težkih storžev ali klasov, če jo bomo prezgodaj vršičkali in ji odstranili liste. Zito bo imelo malo klenega zrnja, če bo rja napadala liste, in trte ne bodo rodile grozdja, če bo peronospora uničila liste.

Zato moramo rastline varovati pred glivičnimi boleznimi in živalskimi zajedavci.

Od glivičnih boleznih omenimo peronosporo in oidij, ki povzročata največ škode. Imamo pa še mnogo drugih boleznih in nekaterih sploh ne znamo zdraviti, čeprav je v trgovini vse polno škropil. Proti glavnim glivičnim boleznim učinkujeta žveplo in raztopina modre galice oziroma novejših nebakrenih škropil, kot je n.pr. aspor. Ne uporabljamo jih pa samo za škropljenje trt in krompirja, kajti danes moramo škropiti tudi buče, melone, kumare, vrtnice, jagode in različne cvetlice, predvsem nageljne. Škro-

piti pa je potrebno tudi sadno drevje, da ga obvarujemo pred glivičnimi boleznimi, ki uničujejo liste (luknjičavost!) in ki povzročajo, da se plodovi ne razvijejo ali pa začnejo gniti.

Danes je ogromno živalskih zajedavcev, različnega mrčesa, ki uničuje mlade poganjke, liste, cvetje in plodove. Proti živalskim zajedavcem imamo močne strupe (arzenate, paration), ki lahko škodujejo tudi človeku, in šibkejšie strupe, izgotovljene zlasti na podlagi DDT in gama. Najhujši živalski zajedavci so kaparji in listne uši, v zadnjem času rdeči pajek, različne gosenice in bolhe, na krompirju pa koloradski hrošč. Skoraj ni rastline, ki bi ne imela posebnega živalskega zajedavca. Celu lepotični grmi, kot so oleander in ligustrum, so prečestokrat kar obloženi s kaparji, ki popolnoma uničijo rastlino, če proti njim pravočasno ne nastopimo z ustrežajočim zaščitnim sredstvom.

Posebno v začetku pomladi, ko se vsa narava prebuja k novemu življenju, je nujno, da kmet, vrtnar, sadjar in vinogradnik stalno in skrbno opazujejo rastline ter nastopijo, brž ko opazijo kakšno glivično bolezen ali kakšen živalski mrčes.

HIBRIDNA ALI NAVADNA KORUZA?

Velika večina naših kmetovalcev je že pričarana, da se bodo v bodoče čedalje močneje uveljavile le hibridne ali križane sorte

koruze, ker dajejo mnogo večje pridelke kot naše navadne vrste.

Mnoge kmetovalce so pa hibridne sorte že razočarale, ker se niso dobro izkazale.

Za neuspeh sta v glavnem kriva dva vzroka: ali ni bila vsejana prava sorta ali ni bilo pravilne nege. Na pusti in suhi zemlji našega Krasa bo n. pr. popolnoma odpovedala tista sorta, ki zahteva globoko in vlažno zemljo. Vsaka vrsta ima pač posebne zahteve glede zemlje in podnebja. Križane ali hibridne koruze zahtevajo globoko preorano zemljo in obilno gnojenje pred setvijo in po njej. Vsako koruzo, tembolj pa hibridno, moramo skrbno opleti, da navrhno gnojilo, vlaga in zrak pridejo do korenin.

Vsem kmetovalcem, ki hočejo sejati hibridno koruzo, svetujemo, da vprašajo na Kmetijskem nadzorništvu, katera sorta je za njih kraj in zemljo najbolj prikladna. Za naše kraje pridejo v poštev predvsem zgodnje in srednje sorte, se pravi take, ki obrodi v 105 do 125 dneh. Važno je nadalje ugotoviti, ali je dotična vrsta primerna tudi za človeško prehrano in ni morda primerna samo za živalsko krmo. Večina teh sort je namreč prišla iz Amerike, kjer polente ne poznajo. Za polento je najboljša italijanska hibridna sorta Marano-Maliani, o kateri smo že pisali.

KEMIČNO UNIČEVANJE PLEVELA

Plevel je parazit ali zajedavec, ki se razvija na račun žlahtne rastline, kateri odjemlje in s tem krati zadostno prehrano. Poleg tega dela plevel gnečo, v kateri se kaj rade razvijejo različne rastlinske bolezni, predvsem rja.

Plevel danes zatirajo tudi s kemičnimi sredstvi, in sicer zlasti plevel, ki raste med rižem ali med žitom.

Ta kemična sredstva so ali soli ali hormoni. Tako prve kot druge razredčimo, oziroma raztopimo v vodi in nato njive škropimo. Za 1.000 m² potrebujemo navadno 50 do 60 litrov škropila, katerega razpršimo z motorno ali tudi nahrbtno škropilnico. Za uničenje plevela med žitom je pri nas najbolj primeren čas od 10. marca do 10. aprila. Če je vreme hladno, potrebujemo več škropila. Količina je odvisna tudi od vrste plevela: nekatere uničimo z manjšo količino, osat, slak, plavice in še nekatere druge vrste plevela pa zatremo z večjo količino škropila.

SKRB ITALIJANSKIH ŽIVINOREJCEV

EST ali Evropsko skupno tržišče, katerega tvorijo Beneluks, Zah. Nemčija, Francija in Italija, povzroča italijanskim živinorejcem skrb, in sicer zato, ker je italijanska živinoreja precej zaostala. Oglejmo si samo tole:

Število molznih krav

Belgija in Luksemburška imata (enota = 1.000 glav) 2.500 goved, od teh 1.025 molznih krav; Francija ima 17.257 goved in 6.560 molznih krav; Zapadna Nemčija 11.570 goved in 5.770 molznih krav; Italija 9.060 goved in 3.375 molznih krav; Nizozemska 2.980 goved in 1.520 molznih krav.

Število molznih krav je torej v Italiji sorazmerno nizko, če upoštevamo razsežnost države.

Molznost krav

Vsaka krava daje povprečno naslednjo količino mleka letno: na Nizozemskem 38 stotov, v Belgiji 36, v Luksemburški 30, Nemčiji 27, Franciji 26 in v Italiji 19. Iz tega je razvidno, da na Nizozemskem od vsake krave namolzejo letno dvakrat toliko mleka kot v Italiji.

Proizvodnja mleka

Proizvodnja mleka (kravjega, ovčjega in kozjega) znaša v Belgiji skoraj 40 milijonov stotov, v Franciji 188 milijonov, v Nemčiji 175, v Italiji 88 in na Nizozemskem 58 milijonov.

Zakaj zaskrbljenost?

Iz prejšnjega pregleda izhaja, da italijanska živinoreja daleč zaostaja za tisto v ostalih 5 državah EST, kar ni še zadosten vzrok za zaskrbljenost italijanskih kmetov. Vzrok zaskrbljenosti je v cenah živine in mlečnih izdelkov. Ko bodo padle vse ovire za medsebojno trgovino, se bodo zravnale tudi cene. Te so pa danes v Italiji mnogo višje kot drugod in ne morejo tekmovali s cenami v ostalih državah. Od mlečnih izdelkov ima Italija samo parmezanski sir, gorgonzolo in nekatere ovčje sire, ki se bodo lahko uveljavili v državah EST, glede vseh drugih izdelkov pa bo konkurenca zelo huda.

KMEČKA BANKA V GORICI

Pred 30 leti smo imeli Slovenci v Gorici naslednje denarne zavode: Zadrugo zvezo s palačo na Corso Verdi št. 37; Trgovsko-obrtno zadrugo s palačo Trgovski (Ljudski) dom in dvorano; Centralno posojilnico z lastno palačo na Corso Verdi št. 32 in dvorano, kjer je sedaj kino Central; Goriško ljudsko posojilnico s palačo v Gosposki ulici št. 7 in s še drugimi hišami. Končno je bila še Kmečka banka.

Prvi štirje denarni zavodi so bili neposredno ali posredno uničeni od fašistov in danes je ostal nanje le spomin. Slovenci smo zgubili tudi vse omenjene palače in dvorane. Od denarnih zavodov je ostala v slovenskih rokah samo še Kmečka banka, ki bo praznovala letos 50-letnico obstoja. Ustanovljena je bila namreč l. 1909. Pri rojstvu so ji kumovali glavni voditelji takratne slovenske kmečke stranke, ki ni nikdar igrala posebne vloge v goriškem političnem življenju. Toda njih denarni zavod je le ostal in preživel ostale.

Kmečka banka je bila vse do konca druge svetovne vojne navadna hranilnica in posojilnica, kot jih je bilo več na goriškem podeželju, od katerih pa sta ostali le posojilnici v Sovodnjah in v Doberdobi. Pravo bančno poslovanje je Kmečka banka vpegljala po drugi svetovni vojni. Iz zadnjega poročila povzemamo, da ima ta denarni zavod 17.624.000 lir lastnega premoženja in da upravlja nad 202 milijona tujega kapitala, od katerega je za 112 milijonov lir navadnih hranilnih vlog, 90 milijonov pa vlog na tekoči račun. Poslovno leto 1958 je banka zaključila z dobičkom 1.103.550 lir.

VINOAGRARIA

GORICA — Travnik 4 — Tel. 53-95

ŠPORTNI PREGLED

KOLESARSKI DIRKI

MILANO - SAN REMO IN MILANO - MANTOVA

Petdesete dirke Milano - San Remo se je udeležilo veliko število (178) kolesarjev. Vozili so naglo, saj je bila povprečna hitrost nad 41 km na uro, tako da so bili pobegi skoro nemogoči. Kot so mnogi pričakovali, so kolesarji dospeli na cilj v strnjeni vrsti. Zmagal je Spanec Miguel Poblet, ki je prehitel Belgijca Van Steenbergena za približno pol metra. Poblet je dosegel najvišjo čast prav zato, ker je uspešno odbijal napade nasprotnikov, zlasti Van Looya in Van Steenbergena. Na dirki so pokazali velike zmožnosti predvsem Graczyk, Pambianco, Van Vaerember in Derycke, ki so vsi posegli v borbo za prva mesta. Z zmago Spanca Pobleta se je že šestič zaporedoma zgodilo, da je to dirko osvojil neitalijanski kolesar.

Na dirki Milano - Mantova je prvačil vztrajni Italijan Baffi; bil je neprekosljiv in lahko rečemo, da ni še nikoli tako zadovoljil svojih navijačev. Na drugo mesto se je uvrstil Belgijec Vannitsen. Povprečna hitrost zanimive dirke je bila zelo visoka (nad 43 km na uro).

SPORT PO SVETU

Boks — V Los Angelesu sta se pomerila Amerikane Davey Moore in dosedanj prvak Nigerijec Kid Bassej. Srečanje je veljalo za naslov svetovnega prvaka peresne kategorije. Američan je zmagal s knock-outom v 13. krogu. Premaganec ima pravico do povratnega dvoboja.

Avtomobilizem — V Sebringu (Florida) so priredili dirko za veliko nagrado »12 ur«. Zmagal je par Hill - Gendebien na vozilu Ferrari. Drugo mesto na skupni lestvici je zasedla dvojica Behra-Allison, pravtako na Ferrariju. Na poskusnih voznjah se je smrtno ponesrečil Američan Gilbert Johnson, ki se je z avtom zaletel v tovornik.

Smučanje — V Zakopanih na Poljskem je bilo veliko mednarodno tekmovanje v alpskih disciplinah, smučarskih tekih in skokih. Največ zmag so si priborili Poljaki, Jugoslovanka Zupančičeva pa je bila prva v veleslalomu.

V Mitterdorfu (Avstrija) so nastopili skakalci. Na končni lestvici je zasedel prvo mesto Avstrijec Yggseth, drugo pa Nемеc Recknagel.

Kros — Atleti Grčije, Romunije, Turčije, Bolgarije in Jugoslavije so v Beogradu nastopili na tekmah za IV. Balkanski kros. Zmagal je Grk Glezos, drugi pa je prišel na cilj Jugoslovčan Mihalič. Med moštvi so prvo mesto zasedli Bolgari, drugo pa Jugoslovani. Med ženskami je bila najuspešnejša

Turkinja Gul. Doslej so na Balkanskem krosu vselej zmagali Jugoslovani (1938 v Ankari: Kotnik; 1955 v Skopju: Stritof; 1958 v Ankari: Mihalič). Peti Balkanski kros bo leta 1960 v Atenah.

Odbojka — V Leipzigu so se pomerile ženske ekipe petih držav. Prvo mesto na lestvici je pripadlo Jugoslovankam, ostala mesta pa so zasedle ekipe Vzhodne Nemčije, Francije, Madžarske in Nizozemske.

Atletika — Na lahkoatletskem srečanju v Sydneyju je Avstralka Betty Cuthbert postavila nov svetovni višek na 440 y s časom 54"3.

Rugby — V Twickenhamu sta se v okviru turnirja Petih narodov srečali moštvi Anglije in Skotske. Tekma se je končala z izidom 3:3.

SPORT V TRSTU

Skamperle — dvakratni zmagovalc

Športniki prosvetnega društva Skamperle so se v nedeljo, 25. marca, srečali s športniki Dijaškega doma v odbojki, namiznem tenisu, šahu in streljanju. V odbojki je zaslužno zmagalo moštvo Skamperle, in sicer zlasti po zaslugi Jurkiča in Pavlice. Izid: Skamperle - Dijaški dom 3:1 (15:7; 16:14; 3:15; 15:7).

Se zanimivejše je bilo srečanje med dekletki. Najbolje so zaigrale Irena Širčeva (Dijaški dom), Anica Hmeljakova in Eleonora Zavadlal (obe Skamperle). Izid je bil do konca igre negotov. Srečanje se je končalo s 3:2 (15:12; 7:15; 11:15; 15:12; 15:12) v korist gojenk Dijaškega doma.

Veliko zanimanja je bilo za tekmovanje v namiznem tenisu. Igralci Skamperla so dokazali svojo premoč. To nam potrjuje tudi izid 3:0 v njihovo korist. Srečanja so se takole zaključila: Grbec - Gvardjančič 2:0; Kovačič - Tomazetič 2:0; Jurkič - Furlanič 2:0.

V šahu sta bili na sporedu le dve srečanja. Za društvo Skamperle sta nastopila Kovačič in Jelanič, ki sta porazila nasprotnika Spacala in Mijota.

Na koncu je bilo še tekmovanje v streljanju. Tudi to pot so bili uspešnejši člani Skamperla in dosegli izid 299:224. Največ točk (81) si je pridobil Kovačič (Skamperle).

V sredo, 18. marca, je bil na sporedu odbojkarški troboj, ki so se ga udeležila moštva Skamper-

SLOVENSKO NARODNO GLEDALIŠČE V TRSTU

V nedeljo, 29. marca, ob 15. uri v prosvetni dvorani
A. Sirk v Sv. Križu
Marija Holkova
»PEPELKA«

GOSTOVANJE EKSPERIMENTALNEGA GLEDALIŠČA IZ LJUBLJANE

V ponedeljek, 30. marca, ob 17. uri in ob 20.30 v dvorani na stadionu Prvi maj, Vrdelska cesta 7
William Faulkner
»REQUIEM ZA VLAČUGO«
Predstava v krogu

la, Skednja in Tabornikov. Tekmovanje je bilo zanimivo in je še enkrat dokazalo, da člani Skamperla vztrajno gojijo razne športe in še posebno odbojko. Srečanja so se takole zaključila: Skamperle-Taborniki 2:1 (15:10; 8:15; 15:12); Skamperle-Skedenj 2:0 (15:7; 15:9); Taborniki-Skedenj 2:1 (3:15; 15:8; 15:9). Na končni lestvici je pripadlo prvo mesto odbojkarjem Skamperla, drugo so zasedli Taborniki in na koncu lestvice je moštvo Skednja.

KROZEK SLOVENSKIH IZOBRAZENECV V TRSTU vabi na sestanek, ki bo v petek, 3. aprila, ob 20.30 v Trstu, ul. Commerciale 5/I. Na sporedu je razgovor o članku, ki je objavljen v današnji številki Novega lista:

»ZAKAJ SMO IN OSTANEMO SLOVENCİ«

Po razgovoru pomenek o bližnjem izletu.

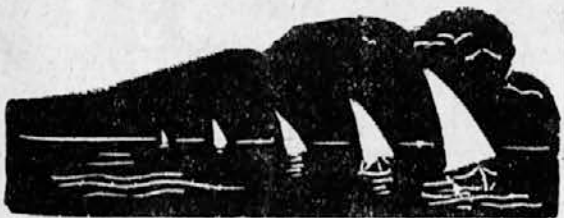
KROZEK SLOVENSKIH IZOBRAZENECV vabi na celodnevni izlet, ki ga priredi na belo nedeljo z avtobusom na SLAVNIK in v PORTORŌZ. Prijaviš se lahko najkasneje do velike noči v Trstu, ul. Commerciale 5/I. (telefon 28-770), kjer boš vsak delavnik od 9.30 do 12.30 dobil potrebna pojasnila.

RUSKI BALET V AMERIKI

Znani ruski balet »Bolšoj« iz Moskve bo v začetku prihodnjega meseca prvič nastopil pred ameriškim občinstvom v Broadwayju. Za prireditev vlada tolikšno pričakovanje, da so bile že prve dni marca prodane vse vstopnice.

V Moskovsko baletno šolo se smejo vpisati učenci, stari od 8 do 10 let. Učenje traja 9 let. Razen klasičnega baleta in drugih narodnih ter umetnih plesov se dijaki uče tudi tujih jezikov, domače in tuje zgodovine ter književnosti. Po 9 letih študija morajo položiti izpit, od katerega je odvisna njihova bodočnost. Najboljši učenci vstopijo v balet »Bolšoj«, ostali pa postanejo člani drugih plesnih skupin ali učitelji v raznih ruskih baletnih šolah.

Na sliki: znana ruska baletka Ana Selest.

V DACHAUSKIH BLOKIH

E. Z.

58

Tudi beženci Muenchenčani so nas radovedno gledali, ne da bi se izdali, kaj mislijo. Pogosto sem opazoval izraz in obrazno mimiko ljudi, ki so nas srečevali, ker bi bil zelo rad vedel, kaj se v njih dogaja, a njihovi obrazi in pogledi niso izdali ničesar. Verjetno pa so tudi oni v pogledih mnogih internirancih srečali le malo sočutja. Trpljenje in ujetništvo sta napravila ljudi trde in včasih celo hudobne. Prej sem pogosto slišal in bral, da napravljajo trpljenje ljudi boljše. V Dachauu pa sem se prepričal, da to ni res. Morda zmerno trpljenje ali hipne nesreče v normalnih razmerah, ki spomnijo ljudi, da morajo biti ponižni, in jih nauče sočutja s tujo nesrečo. Toda pretirano in dolgo trpljenje je škodljivo človeški naravi in značaju. V duši človeka, ki mora dolgo in hudo trpeti, se nabira obup, ker ne pozna več sočutja z drugimi, ker ima tak človek preveč opraviti z nesrečo. V njem živi le še želja po maščevanju, ki se sprevrže, ker je ne more utešiti nad krivci svoje nesreče, v sovraštvo in zavist do vseh tistih, ki ne trpe kot on, medtem ko je za trpljenje svojih sotrpinov brezbrizen. »Če moram jaz trpeti, trpi še ti«, si misli.

Vendar moram reči, da so se ženske, ki so bežale mimo s svojimi otroki, mnogim resnično smilile in da na splošno nismo privoščili tem ljudem njihove nesreče. S tem človeškim občutjem pa je bil v nasprotju občutek zmagoslavnega veselja, kadar se je najprej tiho, harmonično, globoko brnenje letal približalo in se izpremenilo v pravo grmenje, ko se je pojavila zdaj od te, zdaj od one strani jata za jato in so začele leteti bombe na Muenchen. V začetku smo še razločili posamezne detonacije bomb, pozneje pa so se izpremenile eksplozije v eno samo dolgo, zdaj močnejše, zdaj šibkejše grmenje. Ležali smo na zemlji pod drevesi ali pod brinovimi grmi in naravnost uživali. Takrat nismo mislili na uboge ljudi, ki so tičali v zasilnih zavetiščih in drgetali za svoje življenje in med katerimi je bilo tudi veliko otrok in takih, ki so bili čisto nedolžni nad našim trpljenjem. V nas sta čisto nagonsko prevladala maščevalnost in veselje nad tem, da je zdaj na sovražniku vrsta, da trpi. Muenchen nam je v takih trenutkih pomenil le veliko sovražnikovo mesto, eno izmed ogromnih kovačnic njegovega orožja in rezervoar njegove vojaške moči. Nekateri se niso mogli premagati in so kar odkrito kazali svoje veselje in vzklikali letalom nad nami. Na srečo takrat ni bilo v bližini nikakih SS-ovskih straž, ki so se poskrile v pripravljene zakloniščne jarko. Naš največji užitek pa je ravno bil, ko smo gledali, kako so SS-ovci na drugi strani kanala ob takih priložnostih tekli v tiste jarko in poskakali vanja

3

Za
naše
animirane
veliki
detektivi

kot žabe. »Dajte jih! Po njih! Nasuj jim bomb!« so vzklikali nekateri na glas.

A samo enkrat smo doživeli, da so bombe res padle na SS-ovsko taborišče. Ko so sirene zatulile alarm in je tudi naš kapo na sporočilo Obersturmfuehrerja zapiskal, naj se umaknemo med drevice, smo ostali trije rajši kar na travniku, kjer smo ravno delali. Bil je krasen sončen dopoldan in razgreta trava je opojno dišala. Tako smo se vrgli vanjo, zanašajoč se na to, da našega taborišča in Wildparka že tako ne bodo bombardirali. Hoteli smo izkoristiti uro ali dve, kolikor je navadno trajal alarm, za sončenje. Ležali smo po nekaj metrov narazen z rokami pod glavo, uživali toplo sonce in iskali z očmi na modrem nebu črne ali srebrno se lesketajoče pike letal, ki so se v jatah in v višini kakih 4 ali 5 tisoč metrov nad nami bližala Muenchenu ali se vračala od tam, da napravijo polkrog in odvržejo še ostale bombe. Nebo je bilo posejano z belimi oblaki protiletalskih granat, a letala so mirno brnela v veliki višini, kakor da se ne menijo za besneče lajanje protiletalskih baterij, (ki so bile razpostavljene vse okrog Muenchena in posebno na gosto prav okrog SS-ovskega taborišča. Nenadno smo zagledali čudno svetlikanje nad nami. Nekaj stvar je padala zelo počasi navzdol, dozdevno ravno nad nami. Zdajpazdaj se je srebrno zasvetila. V prvem hipu nam niti na misel ni prišlo, da bi mogla

biti to bomba, ker smo imeli občutek, da se le zelo počasi približuje zemlji. Hipno pa nam je postalo jasno, da je bomba, in tedaj smo zagledali še več takih srebrnih pik nad nami. Bežati ni imelo pomena, ker bi že tako ne bili prišli daleč; beže bi se le še bolj izpostavili eksplozijam in zračnemu pritisku. Tako smo se potuhnili v zemljo, kolikor smo največ mogli, z obrazi navzdol, in si skušali zavarovati glave. Še vedno smo bili prepričani, da bodo padle bombe naravnost na nas. Zasišla se je vrsta oglušujočih detonacij, a že v istem hipu nam je bilo jasno, da so padle bombe precej daleč od nas. Dvignili smo glave in zagledali, kako so deske nekkih barak v SS-ovskem taborišču kakih 150 metrov od nas kar bruhnile kvišku kot geizir. Velik oblak prahu in dima je naglo zagnil ves prizor. Iz dima pa so švigali plameni.

Olajšanju, da bombe niso padle na nas, se je pridružilo veselje, da je bilo zadeto SS-ovsko taborišče. Upali smo, da je pobilo čimveč SS-ovcev. Toda pozneje smo zvedeli, da jih je sicer res nekaj ubilo ali ranilo, da pa so bile zadete samo SS-ovske krojačnice. Precejšnja je bila le tvorna škoda, ker je zgorela velika količina blaga za uniforme. Nam bi bilo ljubše, če bi bile zadete že narejene uniforme s tistimi vred, ki bi tičali v njih. Ob tisti priložnosti pa je bilo zadetih in ubitih tudi nekaj internirancev, ki so delali v SS-ovskih vojaških krojačnicah. (Dalje)

TEDENSKI KOLEDARČEK

29. marca, nedelja: velika noč, Ciril
30. marca, ponedeljek: Janez Klimak
31. marca, torek: Modest, Benjamin
1. aprila, sreda: Hugon, Teodora
2. aprila, četrtek: Frančišek, Leopold
3. aprila, petek: Rihard, Irena
4. aprila, sobota: Izidor, Benedikt

VALUTA — TUJ DENAR

Dne 25. marca si dobil oz. dal za:

ameriški dolar	617—621 lir
avstrijski šiling	24—24,50 lir
100 dinarjev	83—87 lir
100 francoskih frankov	123—126 lir
funt šterling	1725—1750 lir
nemško marko	148,75—149,75 lir
švicarski frank	143—144,75 lir

RADIO TRST A

Nedelja, 29. marca, ob: 9.00 Kmetijska oddaja; 10.00 Prenos maše iz stolnice Sv. Justa; 12.00 Vera in naš čas; 13.00 Kdo, kdaj, zakaj... Kronika 7 dni v Trstu; 15.40 Zbor Slovenske filharmonije; 17.00 »V času obiskanja«, osem postaj trpljenja Gospodovega (Edvard Gregorin). Igrajo člani RO; 21.00 Pesniki in njih stvaritve — »Velikonočne pesmi« — oddaja je sestavil Vinko Beličič.

Ponedeljek, 30. marca, ob: 10.00 Predavanje — Metod Turnšek: »Velikonočne igre in običaji«; 11.30 Oddaja za najmlajše — Adrijan Rustja: »Brez dela ni jela«, igrajo člani RO; 17.00 »Učenec žlahtnosti«, komedija v 3 dej. (Francisco Manuel de Mello - Lelja Reharjeva). Igrajo člani SNG v Trstu; 18.45 Vokalni kvartet Večernica; 19.00 Jože Peterlin: Tržaška velika noč pred 50 leti; 20.30 Bedrih Smetana: »Prodana nevesta«, opera v 3 dej. — 1. in 2. dej. — orkester in zbor Slov. drž. opere vodi Dimitrij Zebre. Približno ob 22.10: Mala literarna oddaja; 22.40 Samospevi Franca Gerbiča.

Torek, 31. marca, ob: 18.00 Z začarane police — Milica Kitek: »Zvezdice in nebesne ovčice se igrajo«; 18.10 Simfonični koncert orkestra Slovenske filharmonije, ki ga vodi Samo Hubad — Skerjanc: Sonetni venci, kantata v 3 delih za soliste in ork.; 21.15 Bedrih Smetana: »Prodana nevesta«, opera v 3 dej. — 3. dej. — orkester in zbor Slovenske drž. opere vodi Dimitrij Zebre; 22.30 Umetnost in življenje — Iz zgodovine portreta: »Pri starih Rimljanih«.

Sreda, 1. aprila, ob: 18.00 Radijska univerza — Luigi Volpicelli: Poklicna usmeritev: »Testi«; 18.10 Schubert: Simfonija št. 3 v D-duru; 19.00 Zdravstvena oddaja (dr. Milan Starc); 20.30 Slovenske instrumentalne zasedbe; 21.00 »Zaton ob zori«, igra v 3 dej. (Clotilde Masci - Mirko Javornik). Igrajo člani RO.

Četrtek, 2. aprila, ob: 18.00 Z začarane police — Zora Kafol: »Štirje bratje«; 18.40 Mariborski mladinski zbor; 19.00 Sola in vzgoja — Iv. Teuerschuh: »Vzgojna posvetovalnica«; 21.00 Zgodovina odkrivanja sveta — »Afrika« — M. Javornik: »Usodni klic puščav«; 22.15 Rukoveti Stevana Mokranjca.

Petek, 3. aprila, ob: 18.00 Radijska univerza — Jakob Ukmar: »Ločitev zakona po kanonskem pravu — Poenitenziaria in škofijska sodišča«; 19.00 Širimo obzorja — Vzgoja v zgodovini — Margherita Cattaneo - Slavko Rebec: »Florenca v letu 1848«; 21.00 Umetnost in prireditve v Trstu; 22.00 Poslednji dnevi slovenskih književnikov: »Prežihov Voranc«, oddaja je napisal M. Jevnikar; 22.15 Koncert sopranistke Sonje Ivančič - Bleiweisove, pri klavirju Gojmir Demšar — Marjan Kozina: Zivalska abeceda.

Sobota, 4. aprila, ob: 16.00 Novelist tedna; 16.20 Makedonske pesmi in plesi; 18.00 Oddaja za najmlajše: »Micka in Turki — 1. Krumpeževa Micka«, radijska zgodba (Antonija Curk). Igrajo člani RO; 19.00 Sestanek s poslušalkami; 20.40 Slovenski oktet; 21.00 »Napoleonov samovar«, enodejanka (Rado Murnik). Igrajo člani RO.

SOLSKA OBVESTILA

Ravnateljstvo slovenske trgovske akademije v Trstu sporoča, da je treba prošnje za usposobljenostni izpit vložiti na ravnateljstvo zavoda do 14. aprila t. l.

Potrebna obvestila dobijo prosilci v tajništvu zavoda, Piazzale V. Gioberti 4, vsak delavni dan od 9. do 12. ure.

Ravnateljstvo slovenskega učiteljskega v Trstu sporoča, da je treba prošnje za usposobljenostni izpit vložiti na ravnateljstvo zavoda do 14. aprila t. l.

Potrebna obvestila dobijo prosilci v tajništvu zavoda, Piazzale V. Gioberti 4, vsak delavni dan od 9. do 12. ure.

RAVNATELJSTVO SLOVENSKEGA LICEJA IN UČITELJSKEGA V GORICI obvešča, da je treba vložiti prošnje za pripustitev k zrelostnemu izpitu, oziroma učiteljskemu usposobljenostnemu izpitu, najkasneje do 14. aprila. Pojasnila daje tajništvo.

ŽENSKI KOTIČEK**STEKLENICE BREZ NAPISA**

Včasih se niti ne zavedamo, kakšni nevarnosti se izpostavljam, če steklenic ne znamo pravilno spravljati. Iste steklenice ne smemo na pr. nikoli uporabljati za različne tekočine, tudi če jo dobro operemo, sicer se ne bomo spominjale, kaj je v njej. Na vsako steklenico nalepimo napis, s katerim označimo vsebino in jo vedno hranimo na istem mestu. Tako bomo vselej hitro našle, kar potrebujemo. Vse steklenice, ki vsebujejo uporabne tekočine, naj bodo v jedilni shrambi, ostale pa (posebno one, ki vsebujejo strupene snovi) naj bodo shranjene v posebnem kotičku, ki ga otroci ne morejo doseči. Pametno je tudi, da steklenice s strupeno vsebino zaznamujemo še na poseben način, na primer tako, da zapičimo buciko v čep. Če bomo tako delale, se bomo takoj zavedle (tudi v temi), da je v steklenici nekaj nenavadnega. Zgodi se kdaj, da ne vemo, kaj steklenica vsebuje; v takem primeru jo vrzimo v smeti in ne na ogenj, kar bi bilo lahko zelo nevarno.

DROBNI NASVETI

■ **Svež kruh** težko režemo, ker se pod nožem drobi. Da se to ne zgodi, moramo pomočiti nož v vrelo vodo.

■ **Aluminijasta posoda** postane čista, če v njej kuhamo jabolčne lupine ali odpadke špinače. Z isto vodo pomijemo posodo na zunanji strani.

■ **Madeži črnega vina** na prtu bodo izginili, če umazano mesto pomočimo v zelo vroče mleko, nato pa speremo v topli milnici.

■ **Pergamentni senčniki** za svetilke bodo postali kot novi, če jih premažemo s prozornim brezbarvnim lakom.

■ **Usnjene platnice** in usnjene hrbte knjig je treba večkrat namazati s kremo za usnje. Tako usnje ne bo postalo krhko in se ne bo lomilo.

■ **Krompirja** ne smemo puščati olupljenega čez noč v vodi.

UGODNA PRILIKA

Naprodaj je 40.000 kv. m zemljišča, primernega za gojenje povrtnine in sadja. Nahaja se pri Orehu in je povsem vknjižb prosto. Prodajamo tudi manjše dele zemljišča.

Pojasnila dobite na upravi Novega lista.

Izdaja Konzorcij Novega lista
Odgovorni urednik Drago Legiša

Tiska tiskarna »Graphis« - Trst, ul. Sv. Frančiška 20
Telefon 29-477

Vešele velikonočne praznike želijo:**GOSTILNA**

Pri Jožkotu
(FIGOVEC)

TRST, Ul. Ghenga 3

Najboljša postrežba po naznižjih cenah

Kmečka banka - v. z. z. o. j.

Ustanovljena 9. 3. 1909

GORICA — Ul. Morelli 14 — Tel. 22-06

ZNANA GOSTILNA IN TOBAKARNA

Kralj

TREBČE — Telefon 21-170

vošči praznike in se priporoča!

TRGOVINA JESTVIN

GRUDEN JOSIP

DEVIN — Telef. 20-205

vošči vsem odjemalcem veselo veliko noč

TRGOVINA JESTVIN

SEVER MARIO

GORICA, Ul. Carducci 6, tel. 25-01

KAVARNA

Bratuž

GORICA — Ul. Mameli 4

KROJAČNICA Lado Premru

TRST, Ul. Ginnastica 35/1, tel. 45-447
želi vsem klientom vesele praznike

HLADILNIKE, ELEKTRIČNE GOSPO-
DINJSKE NAPRAVE, ŠTEDILNIKE TER
VSE ZA KUHINJO

nudi tvrdka

Kerže

TRST, Trg S. Giovanni 1, tel. 35-019

ZNANA SLOVENSKA TRGOVINA Z
MANUFAKTURO IN TKANINAMI

Franc Udovič

TRST, Ul. Mazzini 46, tel. 94-550
Trg Ponterosso 5, telefon 29-686

želi cenjenim odjemalcem tu in onstran
meje vesele praznike!

Pošilja darilne pakete.

Vesele praznike želi vsem
prijateljem in znancom

Bar Central

OPČINE, Narodna ul. 48, tel. 21-067

TRGOVINA JESTVIN

Rudi Bidovec

TRST, Ul. Genova 13, tel. 37-700

želi vesele velikonočne praznike vsem
cenjenim odjemalcem in prijateljem

GOSTILNA *Ostrovška*

TRST, Ul. S. Nicolò 1, tel. 37-918

TRST

VIA CARDUCCI 15
TELEFON 29-656

Bogata izbira naočnikov, daljno-
gledov, toplomerov in fotografske-
ga materiala.

GOSTILNA **Panada** (Lia Pipan)

Pristna vina in domača kuhinja

TRST, Ul. Rossini 10, telef. 37-909

TISKARNA

graphis

TRST - Ul. Sv. Frančiška 20, tel. 29-477

vam hitro, solidno, poceni in lično iz-
dela kakršnokoli tiskovino (poročna
oznanila, voščila, posetnice, pisemski
papir itd.)

Andrej Balca mr. ph.

Farmaceutski proizvodi in kemikalije

TRST, Ulica Torrebianca 21/II

IMPORT — EXPORT Tel. 31-315

Želite dobro hrano? GOSTILNA

„Al Gambero“ (PRI RAKU)

TRST, Ul. Udine 37, telefon 24-938

Gotovo vam bo ustregla!

URARNA IN ZLATARNA

ANTON MALALAN

OPČINE, Alpiska 83, tel. 21-465

Vesele praznike

TRGOVINA S ČEVLJI

MARCEL MALALAN

OPČINE, Proseška 18

Telefon 21-465

ZALOGA STAVBNEGA MATERIALA

Daneu Alojzij

OPČINE, Proseška ul. 24, tel. 21-172

želi vesele praznike in se priporoča

TRGOVINA JESTVIN

ŠKABAR JOSIP

OPČINE, Narodna ul. 42, tel. 21-026

vošči cenjenim odjemalcem veselo
veliko noč.

GOSTILNA

Emilija Sosič - Vremec

OPČINE, Narodna ul.

želi cenjenim gostom veselo veliko noč

ZALOGA STAVBNEGA MATERIALA

DANEU CELESTIN

OPČINE, Narodna ul. 77, tel. 21-034

želi vesele velikonočne praznike

PEKARNA IN TRGOVINA JESTVIN

ZORA ČOK

OPČINE, Narodna ul. 57-63, tel. 21-040

CVETLIČARNA IN MESNICA
s konjskim mesom

ŠVAGELJ

OPČINE, Proseška ul. 35, tel. 21-482

Pri podjetju **B. GECELE**

TRST, Ul. Slataper 20, tel. 61-921

dobite kolesa WANDER - WILLIERS ter
motorje najboljših znamk

Vesele praznike želi

TRGOVINA JESTVIN

Resinovič Franc

TRST, Trg Sv. Frančiška 8, tel. 36-809

URARNA — ZLATARNA

Mikolj

TRST, Campo S. Giacomo 3, tel. 95-881

Bogata izbira švicarskih ur in lič-
no izdelane zlatnine

UVOZ — IZVOZ

Kuret Miran

Zaloga domačih in sortnih
vin ter likerjev

TRST, Ul. della Fabbrica 4
Telefon 55-751

Poleg drugih vam nudi pristna istrska
in vipavska vina ter kraški teran po
ugodnih cenah

Vesele velikonočne praznike!

GOSTILNA

Furlan

REPENTABOR, tel. 21-360

Pristna domača vina in izborna kuhinja

TRGOVINA JESTVIN

URDIH ALBERT

TRST, Ul. F. Severo 105, tel. 55-618

želi vsem prijateljem veselo veliko noč

ELEKTROINSTALACIJSKO PODJETJE

Milan Ambrožič

TRST, Ul. Miramare 29, tel. 29-322

Popolna oprema za električne kuhinje,
lestenci ter vseh vrst električnih luči kla-
sične in moderne oblike. — Vsakovr-
stna popravila in naročila!

KROJAŠKA DELAVNICA
ZA DAME IN GOSPODE

Stanislav Hošuta

TRST, Ul. Raffineria 5, tel. 95-498

NAJLEPŠE CVETLICE DOBITE PRI

Žvanki

TRST — Ul. dell'Istria 17 — Tel. 95-052

PODJETJE **VLADO ŠVARA**
ELEKTROMEHANIČNA DELAVNICA

za avtomobile in motocikle
TRST, Ulica Giulia 28, tel. 96-742